

รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาล
ส่งเสริมสุขภาพตำบล กรณีศึกษาจังหวัดตรัง
Model of Thai Traditional Medicine Health Care Service in Primary
Health Care Center : The Case study of Trang Province

กรกช อินทอง
Koorakod Inthong

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Science in Health System Management
Prince of Songkla University

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาล
ส่งเสริมสุขภาพตำบลกรณีศึกษาจังหวัดตรัง
Model of Thai Traditional Medicine Health Care Service in Primary
Health Care Center : The Case Study of Trang Province

กรกช อินทอง
Koorakod Inthong

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the degree of
Master of Science in Health System Management
Prince of Songkla University

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กรณีศึกษาจังหวัดตรัง
ผู้เขียน	นางสาวกรกช อินทอง
สาขาวิชา	การจัดการระบบสุขภาพ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	คณะกรรมการสอบ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา โลจนาภิวัฒน์)	ประธานกรรมการ (ดร.กุลทัต หงส์ชยางกูร)
	กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา โลจนาภิวัฒน์)
	กรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนั่น ศุภธีรสกุล)
	กรรมการ (นายธีระศักดิ์ มัคคั่น)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล ศรีชนะ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(3)

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มี
ส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา โจนนาภิวัฒน์)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....
(นางสาวกรกช อินทอง)
นักศึกษา

(4)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาวกรกช อินทอง)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กรณีศึกษาจังหวัดตรัง
ผู้เขียน	นางสาวกรกช อินทอง
สาขา	การจัดการระบบสุขภาพ
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตรัง เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการที่เป็นผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน (พยาบาลและผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย) จำนวน 54 และ 64 คน ตามลำดับ และแกนนำสุขภาพในชุมชนจำนวน 24 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและแนวคำถามในการสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบความตรงและความเที่ยง

ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตรัง มีการให้บริการครอบคลุม 4 ด้าน คือ การรักษาโรค การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพ โดยให้บริการที่มากที่สุดคือด้านการฟื้นฟูสภาพ รองลงมาคือการรักษาโรค การป้องกันโรค และการส่งเสริมสุขภาพ ตามลำดับ กลุ่มผู้ให้บริการและแกนนำสุขภาพในชุมชนเห็นสอดคล้องกันว่าบริการที่ควรมีเพิ่มแต่ละด้านมีดังนี้ ด้านการรักษาโรค ได้แก่ 1) การให้บริการทั้งในและนอกสถานบริการ 2) การบริการโรคเรื้อรังด้านการใช้ยาสมุนไพร การนวดไทย การตรวจวินิจฉัยด้วยแพทย์แผนไทย การใช้ยาสมุนไพรและยาแผนไทยในโรคเรื้อรัง และการรับประทานอาหารเป็นยา ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ 1) งานสุขภาพผู้สูงอายุ 2) งานสุขภาพศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ 3) งานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ 4) งานอนามัยเด็กวัยเรียนและโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 5) งานโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย 6) งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว 7) งานอนามัยแม่และเด็ก 8) สายใยรักครอบครัว และ 9) งานสุขภาพจิต ด้านการป้องกันโรค ได้แก่ 1) งานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/โรคเรื้อรัง 2) งานอาชีวอนามัย ด้านการฟื้นฟูสภาพ ได้แก่ 1) Home Health Care 2) งานสุขภาพผู้พิการ ประกอบด้วย คำแนะนำเรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพ การให้คำแนะนำญาติในการดูแลผู้พิการ และการฟื้นฟูสภาพด้วยการนวดไทยและการประคบสมุนไพร ข้อเสนอต่อผู้กำหนดนโยบายในการให้บริการด้วยการแพทย์แผนไทยในการสนับสนุนบุคลากรผู้ให้บริการต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้มีคุณภาพและสามารถให้บริการได้ครอบคลุมทุกงานการแพทย์แผนไทย

Thesis Title	Model of Thai Traditional Medicine health care service in Primary Health Care Center : The Case study Of Trang Province
Author	Miss Koorakod Inthong
Major Program	Health System Management
Academic Year	2016

Abstract

This descriptive research aimed to identify the model of Thai traditional medicine health care service in Primary Health Care Center in Trang province, Thailand. Sample from purposive sampling consisted of 54 hospital administrators and 64 medical practitioners. The approved questionnaires and semi-structured questions for focus group discussion were used for data collection. The result revealed 4 aspects of the Thai traditional medicine health care service included 1) therapy 2) health promotion 3) disease prevention and 4) rehabilitation. Considering from the most to the least; rehabilitation, therapy, disease prevention, and health promotion respectively. All group of sample agreed that Thai traditional medicine health care service should be added in all aspects. *Therapy* service that should be added were 1) provision of care both in-site and off-site service, 2) service for chronic disease including the use of Thai traditional medicine, Thai traditional massage, the diagnosis by Thai traditional doctor, the use of Thai traditional medicine for chronic disease and consumption of food as medicine. *Health promotion* service that should be added were 1) health care for aging group, 2) health education and promotion of healthy behavior, 3) health promotion and temple as a center of health promotion, 4) health promotion for school aged children and school health, 5) child nutrition and development, 6) family medicine and family planning, 7) maternal and child health, 8) family attachment, and, 9) mental health. *Rehabilitation* service that should be added were 1) home health care, and, 2) care of the disabled including advisory service on nutrition, exercise, self-care, advices for relatives of the disabled, Thai traditional massage, and Thai herbal compress. The suggestion for policy maker of Thai traditional medicine health care service in Primary Health Care Center is to provide opportunity for the practitioners to improve their quality for they can provide optimal care in all aspects of Thai traditional medicine.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาคั้งนี้ประสบความสำเร็จล่วงได้ด้วยดี ผู้ศึกษาจึงขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการศึกษาคั้งนี้ โดยเฉพาะ ผศ.ดร.สุกัญญา โลจนาภวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผศ.ดร.พงศ์เทพ สุธีรุฒิ ผู้อำนวยการสถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ ดร.กุลทัต หงษ์ขยางกูร ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนั่น ศุภธีรสกุล และคุณธีรศักดิ์ มัคคุ่น คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา มาตลอด

ขอขอบพระคุณสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง และกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จังหวัดตรัง ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการให้บริการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นอกจากนี้ยังขอขอบคุณ ดร.ปรีชา จันทร์มณี ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณกำลังใจจากครอบครัว เพื่อนนักศึกษารุ่นที่ 2 และรุ่น 3 บุคลากรสถาบันการจัดการระบบสุขภาพ และทุกท่านที่ให้กำลังใจด้วยดีมาตลอด

กรกช อินทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(5)
ABSTRACT.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(8)
สารบัญตาราง.....	(10)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
คำถามการวิจัย.....	3
ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิด.....	3
นิยามศัพท์.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิด ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย.....	7
ความหมาย.....	7
ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย.....	7
การดูแลรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย.....	10
การบริการสุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.....	16
การบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.....	19
การจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในรพ.สต.จังหวัดตรัง.....	23
สรุปการทบทวนงานวิจัย.....	24
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	25
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	25
เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	28
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	31
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	32

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษาและอภิปรายผล	34
ผลวิจัย.....	34
ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	34
รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง.....	37
อภิปรายผล.....	53
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	57
สรุปผลการวิจัย.....	57
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	58
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	58
บรรณานุกรม	59
ภาคผนวก	62
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม (ผู้ปฏิบัติงาน).....	63
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม (ผู้บริหาร).....	83
ภาคผนวก ค แนวคำถามสนทนากลุ่ม.....	95
ภาคผนวก ง ประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน.....	96
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	102
ภาคผนวก ฉ แบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity).....	103
ประวัติผู้เขียน.....	106

รายการตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ร้อยละของผู้ป่วยนอกที่ได้รับบริการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่ได้มาตรฐาน ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ปี 2556-2559.....	23
2	แสดงการคัดเลือกตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุข และกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล เพื่อเข้าร่วมสนทนากลุ่ม.....	27
3	จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน) จำแนกตามข้อมูลทั่วไป.....	33
4	ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้บริการต่อการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ด้านการรักษาโรค.....	37
5	ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้บริการต่อการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	40
6	ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้บริการต่อการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ด้านการป้องกันโรค.....	48
7	ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้บริการต่อการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ด้านการฟื้นฟูสภาพ.....	51

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาการแพทย์ที่ผ่านมา ส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการเพิ่มขึ้นของโรคที่เกิดจากพฤติกรรม เป็นผลทำให้ค่าใช้จ่ายในการรักษาสุขภาพทั้งจากการรักษาพยาบาล และการซื้อยารักษาโรคมียุติการเพิ่มขึ้นจึงได้มีการปฏิรูประบบสุขภาพ โดยนำเอาการแพทย์แผนไทยเข้ามาผสมผสานอยู่ในระบบสุขภาพ ซึ่งการแพทย์แผนไทยเป็นการแพทย์ที่มีแนวทางในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม มุ่งเน้นให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ (มนทิพา ทรงพาณิชย์ และคณะ 2551)

กระทรวงสาธารณสุข มีนโยบาย ส่งเสริมการใช้การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในระบบบริการสาธารณสุขทุกระดับ มีการจัดตั้งสถาบันแพทย์แผนไทยขึ้น และได้พัฒนาเป็นกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมสุขภาพตามกลุ่มวัย การบริการด้านการแพทย์ทางเลือก ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสมุนไพร และการแพทย์แผนไทย การแพทย์ ทางเลือก การใช้และเพิ่มการเข้าถึงบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยพัฒนารูปแบบบริการการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2552 กำหนดให้การจัดบริการแพทย์แผนไทยเป็นส่วนหนึ่งของบริการสาธารณสุข นอกจากนี้แผนยุทธศาสตร์ชาติการพัฒนาภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไท ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2555-2559 กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานแพทย์แผนไทยโดยเฉพาะในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน และระบบบริการสาธารณสุข กำหนดให้มีการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนและพัฒนาคุณภาพระบบบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ได้มาตรฐานทุกระดับตั้งแต่ ระดับปฐมภูมิ ทติยภูมิ และตติยภูมิ และในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนากำลังคนด้านการแพทย์แผนพื้นบ้าน การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยพัฒนามาตรฐานการผลิตกำลังคน การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และการกำหนดโครงสร้างและกรอบอัตรากำลังคนด้านการแพทย์แผนไทย

ในปี พ.ศ. 2551 มีการพัฒนาระบบสาธารณสุข โดยยกระดับสถานีนอนาเมย์เป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) กำหนดให้การแพทย์แผนไทยเป็นภารกิจเสริมที่ถูกต้องจัดขึ้นใน รพ.สต. โดยให้มีบริการครอบคลุมทั้งการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาโรค และการฟื้นฟูสภาพ ซึ่งการให้บริการต้องเป็นไปตามมาตรฐานงานบริการการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ สถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ และสิ่งแวดล้อม ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการควบคุมคุณภาพ ด้านการจัดบริการ และด้านบุคลากร (ชูชัย ศุภวงศ์ และคณะ, 2552)

จังหวัดตรังมีการบริการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขภาครัฐ ตั้งแต่ พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน มีการให้บริการแพทย์แผนไทยคิดเป็นร้อยละ 100 ประกอบด้วย รพช. จำนวน 1 แห่ง รพช. จำนวน 8 แห่ง และรพ.สต./ สอ. จำนวน 125 แห่ง รวมทั้งหมด 134 แห่ง และจากการประเมินผลตัวชี้วัด (KPI) ในการดำเนินงานแพทย์แผนไทย ปี พ.ศ. 2556 - 2559 โดยมีเป้าหมาย ร้อยละของผู้ป่วยนอกที่มารับบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ คือ ร้อยละ 14, ร้อยละ 16, ร้อยละ 18 และร้อยละ 18 ตามลำดับ พบว่า ภาพรวมของจังหวัดอยู่ที่ ร้อยละ 14.47, ร้อยละ 9.27, ร้อยละ 18.41, และร้อยละ 23.17 ถึงแม้ว่า ภาพรวมของการประเมินผลตัวชี้วัด (KPI) จังหวัดตรังจะผ่านเกณฑ์ และแนวโน้มของการจัดบริการ สุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยจะเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาตามอำเภอพบว่ายังมีอำเภอที่ไม่ผ่านเกณฑ์ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง 2559) ซึ่งเกณฑ์การประเมินพิจารณาจาก จำนวนผู้รับบริการ แพทย์แผนไทย ครอบคลุมงานการส่งเสริมสุขภาพ งานป้องกันโรค งานรักษาโรค และฟื้นฟูสภาพ เทียบกับจำนวนผู้รับบริการทั้งหมด ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ

การทบทวนงานวิจัยที่เข้าถึงได้ พบการศึกษาที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้ป่วยเบาหวาน ที่ได้รับการส่งเสริมสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยชุดหลักกรรมมานามย (ประภา พิทักษา 2555) ปัจจัยที่ ส่งผลสำเร็จในการจัดบริการของรัฐด้านการแพทย์ทางเลือก กรณีศึกษา โรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี (บุญใจ ลิมศิลา 2551) ปัจจัยที่ส่งผลในการพัฒนาการให้บริการด้านการแพทย์แผน ไทยให้ประสบความสำเร็จในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ (ธีรยา นิยมศิลป์, ณีฎฐิญา คำผล 2555) การวิจัยและพัฒนารูปแบบโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยในมิติทางวัฒนธรรม (ณิศรา ชัยวงศ์ และคณะ 2555) การพัฒนาการให้บริการด้านการแพทย์แผนไทยของสถานีนามยตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี (ทับทิม สัมฤทธิ์ 2552) และประสิทธิผลของการนวดไทยในการบรรเทา อาการปวดหลังส่วนล่างในหญิงมีครรภ์ไตรมาสที่สาม (ธนพร อิศระทะ, อรวรรณ เล็กสกุลไชย 2556) แต่ไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล

การศึกษาเรื่องรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล ในครั้งนี้ จะสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานให้สถานบริการประยุกต์ใช้ในการ ให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และใช้ในการวางแผน เพื่อกำหนดนโยบายการในการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบล ที่ครอบคลุมและนำมาซึ่งความผาสุก และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนทั้งในยามปกติ และเจ็บป่วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง

คำถามการวิจัย

รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ควรเป็นอย่างไร

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้สถานบริการประยุกต์ใช้ในการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
2. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนเพื่อกำหนดนโยบายการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยที่เกี่ยวกับการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล แบ่งการให้บริการสุขภาพเป็น 4 ด้าน คือ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาโรค และการฟื้นฟูสภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้บริการ ได้แก่ ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน คือ พยาบาล ผู้รับผิดชอบแพทย์แผนไทย และสนทนากลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน 2 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล เก็บข้อมูลระหว่าง เดือน มิถุนายน ถึง เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2559

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดเรื่องรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กรณีศึกษาจังหวัดตรัง ได้จากการทบทวนวรรณกรรม ในส่วนที่เกี่ยวข้องพบว่า การบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ครอบคลุม 4 ด้าน คือ การรักษา การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการฟื้นฟูสภาพ มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านการรักษาโรค ประกอบด้วย งานรักษาพยาบาลในสถานบริการ งานรักษาพยาบาลนอกสถานบริการ และงานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง มีบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ การใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย การใช้ยาสมุนไพร/ยาแผนไทยในโรคเรื้อรัง การนัดเพื่อการรักษา การอบไอน้ำสมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการประคบสมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษา

ด้านการสร้างเสริม/ส่งเสริมสุขภาพ งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว งานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว งานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและงานโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย งานผู้สูงอายุ งานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ กลุ่มงานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ และกลุ่มงานสุขภาพจิต มีบริการสุขภาพในเรื่องการนัดเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ/การนัดด้วยน้ำมันหอมระเหย การดูแลสุขภาพด้วยหลักธรรมมานามัย การใช้สมุนไพรในครัวเรือน/การใช้สมุนไพรเพื่อการฟื้นฟูร่างกายมารดาหลังคลอด การแต่งห้องเพื่อให้คลอดง่าย การแช่น้ำสมุนไพร การประคบสมุนไพร การนัดเพื่อป้องกันและบรรเทาอาการตะคริว ปวดเมื่อย และปวดหลัง การนึ่ง/นวด/การทับบมือเกลือ การอบไอน้ำสมุนไพร/การเข้ากระโจม การนึ่งถ่าน การพอกผิวและขัดผิวด้วยสมุนไพร การอาบน้ำสมุนไพร การพันผ้าหน้าท้อง การให้ความรู้การปฏิบัติตัวหลังคลอด และการให้ความรู้/คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย

ด้านการป้องกันโรค มีงานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/โรคเรื้อรัง และกลุ่มงานอาชีวอนามัย มีบริการสุขภาพในเรื่องการนัดเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ การอบไอน้ำสมุนไพร การประคบสมุนไพร การแช่น้ำสมุนไพร การดูแลสุขภาพด้วยหลักธรรมมานามัย และการนัดด้วยน้ำมันหอมระเหย

ด้านการฟื้นฟูสภาพ มีงาน Home Health Care และผู้พิการ มีบริการสุขภาพในเรื่องการนัดเพื่อการฟื้นฟู การประคบสมุนไพร และการให้คำแนะนำญาติในการดูแลผู้พิการ

ตาราง 1 กรอบแนวคิดรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ กรณีศึกษาจังหวัดตรัง

ด้านการรักษาโรค	การบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย
1. งานรักษาพยาบาลในสถานบริการ 2. งานสุขภาพนอกสถานบริการ 3. งานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง	1. ตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย 2. การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ 3. การใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย 4. การใช้ยาสมุนไพร/ยาแผนไทยในโรคเรื้อรัง 5. การนวดเพื่อการรักษา 6. การอบไอน้ำสมุนไพรเพื่อการรักษาโรค 7. การประคบสมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษา
ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	การบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย
1. งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว 2. งานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว 3. งานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ งานโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย 4. งานดูแลผู้สูงอายุ 5. งานสุขภาพและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ 6. งานสร้างสุขภาพ/วัดส่งเสริมสุขภาพ 7. งานสุขภาพจิต	1. การนวดเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ/ การนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย 2. การดูแลสุขภาพด้วยหลักธรรมมานามัย 3. การใช้สมุนไพรในครัวเรือน/การใช้สมุนไพรเพื่อการฟื้นฟูร่างกาย มาตรการหลังคลอด 4. การแต่งห้องเพื่อให้เกิดคล่องตัว 5. การแช่น้ำสมุนไพร 6. การประคบสมุนไพร 7. การนวดเพื่อป้องกันและบรรเทาอาการตะคริว ปวดเมื่อย และปวดหลัง 8. การนึ่ง/นวด/การทับหม้อเกลือ 9. การอบไอน้ำสมุนไพร/การเข้ากระโจม 10. การนึ่งถ่าน 11. การพอกผิวและขัดผิวด้วยสมุนไพร 12. การอบน้ำสมุนไพร 13. การพันผ้าพันผ้าห่อ 14. การให้ความรู้การปฏิบัติตัวหลังคลอด 15. การให้ความรู้/คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย
ด้านการป้องกันโรค	การบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย
1. งานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/โรคเรื้อรัง 2. งานอาชีวอนามัย	1. การนวดเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ 2. การอบไอน้ำสมุนไพร 3. การประคบสมุนไพร 4. การแช่น้ำสมุนไพร 5. การดูแลสุขภาพด้วยหลักธรรมมานามัย 6. การนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย
ด้านการฟื้นฟูสุขภาพ	การบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย
1. Home Health Care 2. งานผู้พิการ	1. การนวดเพื่อการฟื้นฟู 2. การประคบสมุนไพร 3. การให้คำแนะนำญาติในการดูแลสุขภาพผู้พิการ

นิยามศัพท์

การบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย หมายถึง กระบวนการทางการแพทย์เกี่ยวกับการตรวจ วินิจฉัย บำบัด รักษา หรือป้องกันโรค หรือการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพของมนุษย์ การผดุงครรภ์ การนวดไทย สามารถวัดได้จากแบบสอบถามเรื่อง รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการศึกษารูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กรณีศึกษา จังหวัดตรัง ประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย
 - 1.1. ความหมาย
 - 1.2. ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย
 - 1.3. การดูแลรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย
2. การบริการสุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
3. การบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
4. การจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในรพ.สต.จังหวัดตรัง
5. สรุปบททวนงานวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

1.1 ความหมาย

“การแพทย์แผนไทย” คือ กระบวนการทางการแพทย์เกี่ยวกับการตรวจ วินิจฉัย บำบัด รักษา การป้องกันโรค การส่งเสริมและการฟื้นฟูสุขภาพของมนุษย์ การผดุงครรภ์ การนวดไทย รวมถึง การเตรียมผลิตยาแผนไทยและการประดิษฐ์อุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ โดยอาศัยความรู้ หรือตำราที่ได้ถ่ายทอดและพัฒนาสืบต่อกันมา” (พรบ.คุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542, พรบ.วิชาชีพแพทย์แผนไทย 2556)

1.2 ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย

การแพทย์แผนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยในมนุษย์ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ใหญ่ๆ คือ เชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากสิ่งที่เหนือธรรมชาติ เชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากธรรมชาติ และเชื่อว่าการเจ็บป่วยเกิดจากพลังจักรวาล ดังนี้ (กัมทิมา สิทธิธัญกิจ และคณะ 2552, ปราโมทย์ เสถียรรัตน์ 2556)

1.2.1 เชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากสิ่งที่ไม่เป็นธรรมชาติ

1.2.2 เชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากธรรมชาติ ได้แก่ การเสียสมดุลของธาตุทั้ง

4 การเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดจากพฤติกรรม การเสียสมดุลของความร้อน-ความเย็น การเปลี่ยนแปลงของร่างกายตามช่วงวัย

1) การเสียสมดุลของธาตุทั้ง 4 ประกอบด้วย คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เรียกว่า “สมุฏฐานธาตุ” ซึ่งธาตุทั้ง 4 จะต้องอยู่ในภาวะสมดุล

ธาตุดิน เป็นองค์ประกอบมีลักษณะเป็นของแข็ง มีความคงรูป เช่น อวัยวะต่างๆ มี 20 ประการ ได้แก่ ฝ่ามือ เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เส้นเอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก ม้าม หัวใจ ตับ พังผืด ไต ปอด ไขกระดูก ไขสันหลัง อาหารใหม่ อาหารเก่า เยื่อในสมอง

ธาตุน้ำ เป็นองค์ประกอบที่มีลักษณะเป็นน้ำ เป็นของเหลว มีคุณสมบัติไหลไปมา ซึมซับไปในร่างกาย อาศัยธาตุดินเพื่อการคงอยู่ อาศัยธาตุลมเพื่อการเคลื่อนไหว มี 12 ประการ ได้แก่ น้ำดี เกล็ด น้ำหนอง น้ำเลือด น้ำเหลือง มันทัน น้ำตา มันทะลุ น้ำลาย น้ำมูก น้ำไขข้อ น้ำปัสสาวะหรือน้ำมูตร และน้ำในอุจจาระ

ธาตุลม เป็นองค์ประกอบที่มีลักษณะเคลื่อนไหวได้ มีคุณสมบัติคือ ความเบาเป็นสิ่งที่มีพลังทำให้ร่างกายมีการเคลื่อนไหว เดิน นั่ง นอน คุ้ยเหยียดได้ ธาตุลมย่อมอาศัยธาตุดินและธาตุน้ำเป็นเครื่องนำพาพลังงาน และขณะเดียวกันธาตุลมพยุงดินและทำให้น้ำเคลื่อนไหวไปมาได้ ธาตุลมที่สำคัญมี 6 ประการ ได้แก่ ลมพัดจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน ลมพัดจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง ลมพัดอยู่ในท้องนอกลำไส้ ลมพัดในกระเพาะอาหาร และลำไส้ ลมพัดทั่วร่างกาย ลมหายใจเข้าออก

ธาตุไฟ เป็นองค์ประกอบที่มีลักษณะที่เป็นความร้อน คุณสมบัติเผาผลาญให้แตกสลาย ไฟทำให้ลมและน้ำในร่างกายเคลื่อนที่ด้วยพลังแห่งความร้อนอันพอเหมาะ ไฟทำให้ดินอุ่น คืออวัยวะต่างๆไม่เน่า มี 4 ประการ ได้แก่ ไฟทำให้ร่างกายอบอุ่น ไฟทำให้ร้อนระส่ำระสาย ไฟทำให้ร่างกายเหี่ยวแห้งทรุดโทรม ไฟย่อยอาหาร

อิทธิพลของธรรมชาติ ได้แก่ ความร้อน ความเย็นของภูมิอากาศตามฤดูกาล ทำให้ธาตุทั้ง 4 ของแต่ละคนแตกต่างกันไป มีอิทธิพลแล้วตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์มารดา เมื่อตั้งครรภ์ในฤดูอันใด ให้เอาธาตุของฤดูนั้นเป็นที่ตั้งของธาตุกุมาร การตั้งครรภ์หมายถึง ปฏิสนธิ ดังนั้นผู้ที่เกิดเดือนใดจะมีธาตุอะไรเป็นธาตุเจ้าเรือน โดยนำอายุการตั้งครรภ์มาพิจารณา ผู้ที่เกิดเดือนเมษายน พฤษภาคม มิถุนายน ธาตุเจ้าเรือนคือธาตุลม ผู้ที่เกิดเดือนกรกฎาคม สิงหาคม กันยายน ธาตุเจ้าเรือนคือธาตุน้ำ ผู้ที่เกิดเดือนตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม ธาตุเจ้าเรือนคือธาตุดิน ผู้ที่เกิดเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม ธาตุเจ้าเรือนคือธาตุไฟ

ลักษณะธาตุเจ้าเรือนจะแตกต่างกันไปในแต่ละคน โดยแต่ละธาตุหลักทั้ง 4 จะมีลักษณะที่แสดงออกเป็นเจ้าเรือน ดังนี้

ธาตุดิน จะมีรูปร่างสูงใหญ่ ผิวค่อนข้างคล้ำ ผมหดดำ เสียงดังฟังชัด ข้อกระดูก แข็งแรง กระดูกใหญ่ น้ำหนักตัวมาก ลำสัน อวัยวะสมบูรณ์ ซึ่งคนธาตุดินมักเจ็บป่วยด้วยโรคของ อวัยวะโครงสร้างหลักของร่างกาย เช่น โรคหัวใจ เบาหวาน ริดสีดวง เป็นต้น

ธาตุน้ำ จะมีรูปร่างสมบูรณ์ อวัยวะสมบูรณ์ สมส่วน ผิวพรรณสดใสเต่งตึง ตาหวาน น้ำในตามาก ท่าทางเดินมั่นคง ผมหดดำงาม กินช้า ทำอะไรช้าๆ ทนหิว ทนร้อน ทนเย็นได้ดี เสียง โปร่ง มีลูกตกหรือมีความรู้สึกทางเพศดี แต่มักเฉื่อยและค่อนข้างเกียจคร้าน ซึ่งมักเจ็บป่วยด้วยโรคที่ เกี่ยวกับการควบคุมน้ำภายในร่างกาย เช่น โรคระบบทางเดินอาหาร ระบบทางเดินหายใจ และ ระบบขับถ่าย ปัสสาวะ

ธาตุไฟ มักขี้ร้อน ทนร้อนไม่ค่อยได้ หิวบ่อย กินเก่ง ผมหงอกเร็ว มักหัวล้าน หนั ย่น ผม ขน หนาวค่อนข้างนึ่ม ไม่ค่อยอดทน ใจร้อน ข้อกระดูกหลวม มีกลิ่นปาก กลิ่นตัวแรง ความ ต้องการทางเพศปานกลาง

ธาตุลมเจ้า จะมีผิวแห้งหยาบแห้ง รูปร่างโปร่ง ผอม ผอมบาง ข้อกระดูกลั่นเมื่อ เคลื่อนไหว ขี้จิกขี้ลาด รุกง่ายหน่ายเร็ว ทนหนาวไม่ค่อยได้ นอนไม่ค่อยหลับ ช่างพูด เสียงต่ำ ออกเสียงไม่ชัด มีลูกไม่ตก คือความรู้สึกทางเพศไม่ค่อยดี มักเจ็บป่วยอาการของระบบประสาท การ ไหลเวียนของโลหิต อารมณ์ และจิตใจ ธาตุไฟเกี่ยวข้องกับการทำงานของน้ำดี การควบคุมอุณหภูมิ ของร่างกาย อาการเจ็บป่วย ที่มักพบได้ในคนธาตุไฟ เช่น ท่อน้ำดีอุดตัน ตับอักเสบ ตัวเหลือง ตา เหลือง ท้องอืด มีไข้

2) การเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดจากพฤติกรรม หรือ พฤติกรรม มูลเหตุก่อโรค เป็นสาเหตุของการเจ็บป่วยหลักของปัจจุบัน ทั้งนี้เกิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่ว่าจะ เป็นการกิน การปฏิบัติตัว ซึ่งพฤติกรรมมูลเหตุก่อโรค พอสรุปได้คือ 1) กินอาหารมากหรือน้อยเกินไป กินอาหารบูดหรืออาหารที่ไม่เคยกิน กินอาหารไม่ถูกกับธาตุ ไม่ถูกกับโรค 2) ผืนอิริยาบถ ได้แก่ การนั่ง ยืน เดิน นอน ไม่สมดุลกัน ทำให้โครงสร้างร่างกายเสียสมดุลและเสื่อมโทรม 3) อากาศไม่ สะอาด อยู่ในที่อากาศร้อนหรือเย็นเกินไป 4) การอด ได้แก่ การอดข้าว อดนอน อดน้ำ อด อาหาร 5) การกลั่นอุจจาระ ปัสสาวะ 6) ทำงานเกินกำลังมาก หรือมีกิจกรรมทางเพศมากเกินไป 7) มีความโศกเศร้าเสียใจหรือดีใจเกินไป ขาดอุเบกขา 8) มีโทษมากเกินไป ขาดสติ

3) การเสียสมดุลของความร้อน-ความเย็น ได้แก่ อิทธิพลของฤดูกาล สถานที่ถิ่นที่อยู่อาศัย

3.1) อิทธิพลของฤดูกาล หรือ อุตุสมุฏฐาน หมายถึง อิทธิพลของ ฤดูต่างๆ ที่ทำให้ร่างกายเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งในช่วงรอยต่อของแต่ละฤดู มนุษย์ต้องปรับตัวเป็น อย่างมาก หากปรับตัวไม่ได้จะเกิดเสียสมดุลทำให้เจ็บป่วย ร่างกายจึงต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับ ฤดูกาลต่างๆ ซึ่งมี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อนเจ็บป่วยด้วยธาตุไฟ ฤดูฝนเจ็บป่วยด้วยธาตุลม และฤดูหนาว เจ็บป่วยด้วยธาตุน้ำ

3.2) สถานที่ถิ่นที่อยู่อาศัย หรือ ประเทศสมุฏฐาน ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่และสุขภาพ ได้แก่ ประเทศร้อน สถานที่ที่เป็นภูเขา เนินผา

มักเจ็บป่วยด้วยธาตุไฟ ประเทศเย็น สถานที่ที่เป็นน้ำฝน โคลนตม มีฝนตกชุก มักเจ็บป่วยด้วยธาตุลม ประเทศอุ่น สถานที่ที่เป็นน้ำฝนกรวด ทราบาย เป็นที่เก็บน้ำไม่อยู่ มักเจ็บป่วยด้วยธาตุน้ำ และประเทศหนาว สถานที่ที่เป็นน้ำเค็ม มีโคลนตมชื้นแฉะ ได้แก่ ชายทะเล มักเจ็บป่วยด้วยธาตุดิน

4) การเปลี่ยนแปลงของร่างกายตามช่วงวัย หรือ อายุสมมุติฐาน แบ่งได้เป็น 3 วัย คือ ปฐมวัย ช่วงอายุ แรกเกิด – 16 เจ็บป่วยด้วยธาตุน้ำ และมัชฌิมวัย ช่วงอายุ 32 ปีขึ้นไป เจ็บป่วยด้วยธาตุลม (ปราโมทย์ เสถียรรัตน์ 2556)

1.2.3 เชื่อว่าการเจ็บป่วยเกิดจากพลังจักรวาล เช่น อิทธิพลของกาลเวลา

1.) อิทธิพลของกาลเวลา หรือ กาลสมมุติฐาน เป็นสาเหตุการเกิดโรคจากการเปลี่ยนแปลงของเวลา เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทุก 24 ชั่วโมง ในรอบ 1 วัน การที่โลกหมุนรอบตัวเองทำให้เกิดกลางวันและกลางคืน และน้ำขึ้นน้ำลง เกิดด้วยแรงดึงดูดของดวงจันทร์ ยามใดที่เกิดจันทร์ปราคาหรือสุริยุปราคา มักเกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติบนโลกมนุษย์ การหมุนตัวเองของโลกใน 24 ชั่วโมง เกิดการแปรปรวนของธาตุต่างๆแตกต่างกันไป คือ

เวลา 06.00-10.00 น. และ 18.00-22.00 น. ธาตุน้ำกระทำโทษ มักมีอาการน้ำมูกไหลหรือท้องเสีย

เวลา 10.00-14.00 น. และ 22.00-02.00 น. ธาตุไฟกระทำโทษ มักมีอาการไข้หรือ แสบท้อง ปวดท้อง

เวลา 14.00-18.00 น. และ 02.00-06.00 น. ธาตุลมกระทำโทษ มักมีอาการวิงเวียน ปวดเมื่อย อ่อนเพลีย เป็นลมในยามบ่าย

1.3 การดูแลรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย

1.3.1 การวินิจฉัยโรคด้วยการแพทย์แผนไทย

1) การซักประวัติบุคคล ได้แก่ วันเดือนปีเกิดที่ชัดเจน ที่อยู่อาศัย อายุ อาชีพ ประวัติครอบครัว การเจ็บป่วยในอดีต ฤดูกาลที่เจ็บป่วย อุปนิสัย พฤติกรรมที่เป็นมูลเหตุการณเกิดโรค และการวิเคราะห์ธาตุเจ้าเรือน/ธาตุกำเนิด

2) ประวัติของโรค เริ่มป่วยเมื่อไร อาการเริ่มแรกจนมาพบหมอ อาการหนักเบาในช่วงเวลาใด การรักษาที่ได้รับก่อนมา

3) การตรวจร่างกาย โดยตรวจดูทั่วไป และการตรวจเฉพาะที่ปวด

4) การตรวจอาการ เช่น วัดปรอท ดูเหงื่อที่ออก ซักถามอุจจาระ ปัสสาวะ อาหารและพฤติกรรมการบริโภค เสียง การนอนหลับ ความรู้สึกต่างๆ (เช่น เจ็บคอ ขมปาก เป็นต้น)

5) การวิเคราะห์โรค โดยพิจารณาจากธาตุเจ้าเรือน/ธาตุกำเนิด ฤกษ์กาลและเวลาที่มีอาการเจ็บป่วย ช่วงอายุ ที่อยู่อาศัย และพฤติกรรมที่สงสัยเป็นมูลเหตุก่อโรค

1.3.2 การใช้ยาสมุนไพรในการบำบัดรักษาโรค ตามกลุ่มอาการ (พราโมทย์ เสถียรรัตน์ 2554, กลุ่มงานพัฒนาวิชาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร 2555)

1) ยารักษากลุ่มอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต ได้แก่ ยาหอมทิพ โอสถ ยาหอมเทพจิตร ยาหอมนวโกฐ ยาหอมแก้ลมวิงเวียน และยาหอมอินทจักร์

2) ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1.) กลุ่มยาขับลม บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ ได้แก่ ยาธาตุบรรจบ ยาธาตุอบเชย ยาเบญจกูล ยาประสะกะเพรา ยาประสะกานพลู ยาประสะเจตพังคี ยามันทธาตุ ยามหาจักรใหญ่ ยาวิสัมพยาใหญ่ และยาอภัยสาลี 2.) กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องผูก ได้แก่ ยาถ่ายฝรั่งดีเกลือ และยาธรณีสังฆะฆาต 3.) กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องเสีย ได้แก่ ยาธาตุบรรจบ และยาเหลืองปิดสมุทร 4.) กลุ่มยาบรรเทาโรคผิวหนัง ได้แก่ ยาผสมเพชรสังฆาต และยาริดสีดวงมหากาฬ

3) ยารักษากลุ่มอาการทางสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา ได้แก่ ยาประสะไพล ยาปลุกไฟธาตุ ยาไฟประลัยกัลป์ ยาไฟห่ากอง ยาเลือดงาม และยาสตรีหลังคลอด

4) ยาแก้ไข้ ได้แก่ ยาเขียวหอม ยาจันทร์ลีลา ยาประสะจันทร์แดง ยาประสะเปราะใหญ่ ยามหานิลแห่งทอง และยาห่าราก

5) ยารักษากลุ่มอาการของระบบทางเดินหายใจ ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือยาบรรเทาอาการไอ ได้แก่ ยาแก้ไอผสมกานพลู ยาแก้ไอผสมมะขามป้อม ยาแก้ไอผสมมะนาวดอง ยาแก้ไอพื้นบ้านอีสาน ยาตรีผลา ยาประสะมะแว้ง และยาอำมฤควาที และ ยาบรรเทาอาการหวัด ได้แก่ ยาปราบชมพูทวีป

6) ยาบำรุงโลหิต ได้แก่ ยาบำรุงโลหิต

7) ยารักษากลุ่มอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ยาสำหรับรับประทาน ได้แก่ ยากษัยเส้น ยาแก้ลมอัมพฤกษ์ ยาธรณีสังฆะฆาต ยาผสมโคคลาน ยาผสมแก้ววัลย์เปรียง และ ยาสหัชธารา และยาสำหรับใช้ภายนอก ได้แก่ ยาขี้ผึ้งไพล และยาประคบ

8) ยาบำรุงธาตุปรับธาตุ ได้แก่ ยาตรีเกษรมาศ ยาตรีพิกัต ยาเบญจกูล และยาปลุกไฟธาตุ

1.3.3 การนวดไทย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การนวดแบบทั่วไป (แบบเชลยศักดิ์) และการนวดแบบราชสำนัก

ผลของการนวด

1) ระบบหมุนเวียนเลือด ช่วยในการไหลเวียนเลือดและน้ำเหลือง การบวมลดลง ช่วยเพิ่มอุณหภูมิในส่วนที่นวด

2) ระบบกล้ามเนื้อ ทำให้กล้ามเนื้อมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่นการเตรียมตัวของนักกีฬา ก่อนลงแข่ง ขจัดของเสียในกล้ามเนื้อได้ดีขึ้น ทำให้กล้ามเนื้อเมื่อยล้า น้อยลง

หลังใช้งาน ทำให้กล้ามเนื้ออ่อนลง ผ่อนคลายความเกร็ง ทำให้พังผืดอ่อนตัว กล้ามเนื้อมีความยืดหยุ่นขึ้นและอาการเจ็บปวดลดลง

3) ผิวหนัง ทำให้เลือดมาเลี้ยงที่ผิวหนังมากขึ้น ทำให้ผิวเต่งตึง ยาคุมซึ่มได้ดีขึ้นเช่น การนวดด้วยยา แก๊พกซ้า การคลึงในรายที่เป็นแผลเป็น (ซึ่งเกิดจากเนื้อเยื่อพังผืดงอกแทนผิวหนังเดิม) ทำให้แผลเป็นอ่อนตัวลงและเล็กลงได้

4) ระบบทางเดินอาหาร เพิ่มความตึงตัวของระบบทางเดินอาหาร และเกิดการบีบตัวของกระเพาะอาหารและลำไส้ ทำให้เจริญอาหาร ท้องไม่อืดไม่เฟ้อ

5) จิตใจ รู้สึกผ่อนคลาย สบายกาย สบายใจ กระจับกระจ่าง ลดความเครียดและความกังวล

1.3.4 การอบสมุนไพร เป็นวิธีการบำบัดรักษาและส่งเสริมสุขภาพ โดยใช้หลักการอบสมุนไพร โดยต้มสมุนไพรหลายๆชนิด รวมกัน ซึ่งประกอบด้วยสมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหยและสมุนไพรรักษาตามอาการ นำมาต้มจนเดือด ใช้น้ำ น้ำมันหอมระเหย และสารระเหยต่างๆ จะออกมาสัมผัสผิวหนัง ทำให้มีผลเฉพาะที่ และดูดซึมเข้าไปกับลมหายใจ มีผลกระทบต่อทางเดินหายใจและผลทั่วร่างกาย (กัมทิมา สิทธิธัญกิจ และคณะ, 2552)

ประโยชน์ของการอบสมุนไพร

- 1) ช่วยเพิ่มการไหลเวียนของโลหิตในร่างกาย
- 2) บำรุงผิวพรรณ ทำให้ผิวพรรณเปล่งปลั่ง มีน้ำมีนวล
- 3) โรคอาการที่สามารถบำบัดรักษาด้วยการอบไอน้ำสมุนไพรได้แก่โรค

ภูมิแพ้

- 4) โรคหอบหืด (ในระยะที่ไม่มีอาการรุนแรง)
- 5) ไข้หวัด (ใช้ต้องไม่มากกว่า 38 องศาเซลเซียส)
- 6) โรคผิวหนัง ผื่นคัน
- 7) อัมพาต ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ
- 8) โรคเรื้อรังต่างๆ เช่น โรคเบาหวาน โรคเก๊าท์ ซึ่งอาจต้องใช้การอบ

สมุนไพรร่วมกับการรักษาอื่น

ข้อควรระวัง

1) มีโรคประจำตัว ได้แก่ โรค ไต โรคหัวใจ โรคลมชัก โรคหอบหืดระยะรุนแรง โรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจที่รุนแรง ในรายที่มีความดันโลหิตสูงไม่เกิน 180 มิลลิเมตรปรอท อาจให้ออบได้ตามดุลยพินิจของแพทย์แต่ควรได้รับการดูแลใกล้ชิด

- 2) สตรีขณะมีประจำเดือน ร่วมกับมีอาการไข้ และปวดศีรษะร่วมด้วย
 - 3) มีการอักเสบจากบาดแผลต่างๆ
 - 4) อ่อนเพลีย อดนอน อดอาหาร หรือหลังรับประทานยาใหม่ๆ
- ปวดศีรษะชนิดเวียนศีรษะ คลื่นไส้

5) โรคติดต่อร้ายแรงทุกชนิด

1.3.5 การประคบสมุนไพร คือ การใช้สมุนไพรหลายอย่างมาห่อรวมกัน ส่วนใหญ่เป็นสมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหย นำมานึ่งให้ร้อน ประคบบริเวณที่ปวดหรือเคล็ดขัดยอก ความร้อนจากลูกประคบจะช่วยกระตุ้นการไหลเวียนโลหิตดีขึ้น และยังมีสาระสำคัญจากสมุนไพรบางชนิดที่ซึมเข้าทางผิวหนัง ช่วยรักษาอาการเคล็ดขัดยอก และลดปวดได้ (ปราโมทย์ เสถียรรัตน์ และคณะ 2551)

ประโยชน์ของการประคบสมุนไพร

- 1) บรรเทาอาการปวดเมื่อย
- 2) ช่วยลดอาการบวม อักเสบของกล้ามเนื้อเอ็น ข้อต่อ หลัง 24-48

ชั่วโมง

- 3) ลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ
- 4) ช่วยให้เนื้อเยื่อ พังผืด ยืดตัวออก
- 5) ลดการตัดขาดของข้อต่อ
- 6) ลดอาการปวด
- 7) ช่วยเพิ่มการไหลเวียนของเลือด

ข้อควรระวังการประคบสมุนไพร

- 1) ห้ามใช้ลูกประคบที่ร้อนเกินไป
- 2) ควรระวังเป็นพิเศษในผู้ป่วยเบาหวาน อัมพาต เด็ก และผู้สูงอายุ เนื่องจากกลุ่มบุคคลดังกล่าวมีการตอบสนองต่อความร้อนช้า อาจทำให้ผิวหนังไหม้พองได้ง่าย
- 3) ไม่ควรใช้กรณีที่มีแผล การอักเสบ (ปวด บวม แดง ร้อน) ใน 24

ชั่วโมงแรก

4) หลังจากประคบสมุนไพรแล้วไม่ควรอาบน้ำทันที เพราะจะไปชะล้างตัวยาออกจากผิวหนัง และอุณหภูมิปรับเปลี่ยนไม่ทันอาจทำให้เป็นไข้ได้

1.3.6 การดูแลด้วยหลัก “ธรรมานามัย” เป็นการดูแลสุขภาพทั้งทางกาย จิต สังคม และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย (ปราโมทย์ เสถียรรัตน์ และคณะ 2551)

1) กายานามัย คือ การป้องกันก่อนป่วย โดยการรับประทานอาหาร กินให้พอดี กินให้ถูกกับธาตุกับโรค และการออกกำลังกายแบบไทย ๆ คือกายบริหารแบบไทย ท่าฤๅษีดัดตน ซึ่งเป็นท่าที่ไม่ฝืนร่างกายจนเกินไป สามารถปรับโครงสร้างของร่างกายได้

2) จิตตานามัย คือ ส่งเสริมสุขภาพจิตด้วยจิตภาวนา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา หากปัญญาที่สมบูรณ์ จิตใจจะมีความตั้งงามและความสุข เป็นภาวะไร้ทุกข์ของชีวิต

3) ชีวิตานามัย คือ การดำเนินชีวิตชอบ มีอาชีพสุจริต ยังรวมถึงการใช้ชีวิตให้อยู่ในธรรมชาติชอบ คือ ปรึษาตุ 4 ภายนอก สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีงาม การดำรงชีวิตด้วยทางสายกลาง

จากการศึกษาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการส่งเสริมสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยชุดหลักกรรมมานามัย (ประภา พิทักษา 2555) พบว่าคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยเบาหวานที่ถูกส่งต่อสู่ชุมชนมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลางทั้งก่อนและหลังได้รับการส่งเสริมสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและพบว่าภายหลังได้รับการส่งเสริมสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยกลุ่มทดลองมีคุณภาพชีวิตโดยรวม คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม ดีกว่าก่อนการทดลอง และดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.05

1.3.7 การดูแลสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ เป็นการดูแลสุขภาพหญิงตั้งครรภ์เพื่อลดปัญหาสุขภาพต่าง เช่น ปวดเมื่อยร่างกาย อาเจียน เวียนศีรษะ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลสุขภาพดังนี้ (เกสร อังศุสิงห์ 2556)

1) การนวดไทย เพื่อบำบัดรักษาในหญิงตั้งครรภ์ 12 สัปดาห์ ที่มีอาการปวด แขน ขา บ่า เอว หลัง กระเบนเหน็บ และบรรเทาอาการคลื่นไส้

ประโยชน์ ทำให้การไหลเวียนของโลหิตและน้ำเหลืองดีขึ้น บำบัดรักษาอาการปวดตึง ลำ บวมของกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น และข้อต่อ ทำให้กล้ามเนื้อ เส้นเอ็นและพังผืดอ่อนตัว ช่วยลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ ลดการติดขัดของข้อต่อ กล้ามเนื้อมีความยืดหยุ่นดีขึ้น เคลื่อนไหวได้สะดวกขึ้น และทำให้ระบบกล้ามเนื้อและระบบประสาทผ่อนคลาย และบรรเทาอาการคลื่นไส้ อาเจียน เวียนศีรษะจากการแพ้ท้อง

2) การประคบสมุนไพร ซึ่งสามารถช่วยสนับสนุนการบำบัดรักษาด้วยการนวดไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) อาหารบำรุงครรภ์ ในช่วงตั้งครรภ์ร่างกายต้องการอาหารที่มีปริมาณและคุณค่าทางโภชนาการสูง สำหรับทารกในครรภ์ และสำหรับผลิตน้ำนมและช่วยบำรุงซ่อมแซมความทรุดโทรมของร่างกายมารดา ดังนั้น อาหารควรปรุงอาหารที่มีไขมันน้อย และเพิ่มอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง ย่อยง่าย ครบทั้งปริมาณและคุณภาพ ไม่ควรปรุงอาหารที่มีรสจัดเกินไป

4) การดูแลเต้านม โดยการนวดเต้านมเพื่อรักษาภาวะหัวนมสั้น

5) จากการศึกษาประสิทธิผลของการนวดไทยในการบรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่างในหญิงมีครรภ์ไตรมาสที่สาม (ธนพร อิศระทะ, อรวรรณ เล็กสกุลไชย 2556) พบว่าคะแนนเฉลี่ยระดับความปวดก่อนและหลังการรักษาในกลุ่มทดลองลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม ค่าเฉลี่ยความอ่อนของหลังก่อนและหลังการทดลองไม่พบว่ามี ความแตกต่างทางสถิติ ค่าเฉลี่ยระดับ

คะแนนผลกระทบคุณภาพชีวิตก่อนเข้าโครงการและหลังจบโครงการมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.3.8 การฟื้นฟูสภาพมารดาหลังคลอด เป็นการส่งเสริมการปฏิบัติตัวในการดูแลตนเองของหญิงหลังคลอดด้วยการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้แม่มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดีขึ้น โดยจะมีรูปแบบหลัก (ก้นทิมา สิทธิธัญกิจ 2548) ดังนี้

1) การอยู่ไฟ เชื่อกันว่าจะช่วยให้แม่แข็งแรงขึ้น มดลูกแห้ง เข้าอุ้งเร็ว ขับน้ำคาวปลาซึ่งเป็นเลือดเสียออก และเป็นการขับไล่ภูมิจีไม่ให้มารบกวนทำอันตรายได้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ 1. การอยู่ไฟแบบใช้กองไฟ แตกต่างกันไปตามท้องถิ่น หลักใหญ่ๆ คือ การก่อไฟ แล้วให้หญิงหลังคลอดนอนอยู่ข้างๆกองไฟ หรือ ก่อไฟใต้แคร่แล้วให้มารดานั่งบนแคร่ 2. การอยู่ไฟแบบให้ความร้อนบริเวณหน้าท้อง สะดวกขึ้น มี 2 วิธี คือ การอยู่ไฟชุด และ การใช้กระเป๋าน้ำร้อน กระเป๋าไฟฟ้าวางบริเวณหน้าท้อง

2) การนั่งถ่าน เป็นนำสมุนไพรลงบนเตาไฟขนาดเล็กที่ทำขึ้นเพื่อการนั่งถ่าน โดยให้มารดาหลังคลอดนั่งบนเก้าอี้ที่มีการเจาะรู แล้วเอาเตาวางไว้ข้างล่าง ควันจากเตาจะรมบริเวณที่หญิงหลังคลอดนั่ง จะเป็นการสมานแผลที่เกิดจากการคลอดลูก

3) การนวด

4) การประคบสมุนไพร

5) การนวดหรือทัพนม้อเกลือ จะทำหลังคลอด 7-8 วัน โดยเอาเกลือใส่หม้อตาลมีฝาละมีปิด ตั้งไฟเผาจนร้อนจัด จนเกลือในหม้อแตกปะทุ ยกหม้อวางบนใบพลับพลึงหรือใบละหุ่ง ใช้ผ้าห่อ นวดและประคบตามตัว

6) การอบไอน้ำสมุนไพร/ การเข้ากระโจม เชื่อว่า เป็นวิธีกำจัดมลทินต่างๆ ที่ปรากฏบนผิวหนังให้หมดไป กำจัดน้ำเหลืองเสีย และเป็นการบำรุงผิวหนังไม่ให้เกิดฝ้า และบำรุงผิวพรรณให้สดใส

7) การแนะนำการปฏิบัติตัวหลังคลอด การรับประทานอาหาร การดูแลทำความสะอาดเต้านม หลักการสำคัญในการดูแลทารก การออกกำลังกาย

2. การบริการสุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

นโยบายการยกระดับสถานีนามัยเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการปฏิรูประบบสาธารณสุขหรือระบบสุขภาพ ทำให้เกิดการเปลี่ยนจากเน้นงานรักษาพยาบาลแบบตั้งรับ มาเป็นการดำเนินงานเชิงรุก โดยเน้นการส่งเสริมให้มีการสร้างสุขภาพของบุคคลครอบครัวและชุมชน โดยถือหลักที่ว่า “สุขภาพดี สังคมดี ไม่มีขาย อยากได้ต้องร่วมสร้าง” จะส่งผลทำให้ระบบบริการสุขภาพในภาพรวมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ลดปริมาณผู้ป่วยที่ไปใช้บริการโรงพยาบาลขนาดใหญ่ลง ลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน อีกทั้งยังเป็นการประหยัดงบประมาณของชาติในระยะยาว ทั้งนี้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีขอบเขตการดำเนินการบริการสาธารณสุขผสมผสาน ทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ รวมทั้งการจัดการปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวชุมชนและสังคม ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ ซึ่งการบริการสุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล แบ่งออกได้ดังนี้

2.1 ด้านการส่งเสริมสุขภาพ เป็นการดำเนินงานบริการแบบผสมผสานให้แก่ประชากรทุกกลุ่มอายุในสถานพยาบาล ที่บ้าน และชุมชน งานบริการดูแลเป็นกลุ่มประชากร ตามวัย และตามประเด็นปัญหาเฉพาะของพื้นที่

2.1.1 งานเวชปฏิบัติครอบครัว การดูแลสุขภาพของครอบครัว ประกอบด้วย ความผูกพัน ความรัก การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ตลอดจนความสัมพันธ์ของบุคคลภายในครอบครัว

2.1.2 งานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว การดูแลสุขภาพหญิง ตั้งครรภ์ตลอดจนหลังคลอด ให้มีสุขภาพที่แข็งแรง ทารกมีพัฒนาการที่แข็งแรงสมวัย

2.1.3 งานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียน โดยมีการจัดบริการเป็นการดูแลเด็กวัยเรียนตลอดจนดูแลในช่วงวัยรุ่น เพื่อให้ห่างไกลจาก สารเสพติด การตั้งครร์กอันไม่พึงประสงค์ การเตรียมความพร้อมเพื่อการมีครอบครัวที่ดี

2.1.4 งานโภชนาการและส่งเสริมพัฒนาการตามวัย มุ่งเน้นการดูแลเด็กช่วงอายุหลังคลอดถึง 1 ปี ช่วง 1-3 ปี ช่วงอายุ 3-5 ปี เพื่อให้มีพัฒนาการที่สมวัย

2.1.5 งานผู้สูงอายุ กลุ่มผู้สูงอายุ โดยมีกรอบแนวคิดในการจัดระบบดูแลผู้สูงอายุที่อาศัยหลักการในบริการปฐมภูมิ คือ การเข้าถึงระบบบริการ การดูแลอย่างต่อเนื่อง การบริการแบบผสมผสาน การดูแลแบบองค์รวม การประสานการดูแล การเสริมพลังชุมชน และจัดให้มีบริการทั้งใน รพ.สต. และการให้บริการในครอบครัว/ชุมชน นอกจากนี้แล้วจะต้องให้มีการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด สร้างความมั่นคงในชีวิต รับรู้คุณค่า ศักดิ์ศรีของตนเอง นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ

2.1.6 การสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรม งานสร้างสุขภาพ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ ทางด้านสุขภาพทั้งเชิงรับและเชิงรุกในการดูแลสุขภาพอนามัยของบุคลากรในโรงพยาบาลและประชาชนในเขตรับผิดชอบอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของประชาชน ในกลุ่มต่างๆให้สามารถดูแลตนเองได้ในระดับหนึ่งรวมทั้งเฝ้าระวัง พฤติกรรมสุขภาพที่เป็นปัญหา ทางด้านสาธารณสุข

2.1.7 วัดส่งเสริมสุขภาพ เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้วัดมีการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมของประชาชน

2.1.8 งานสุขภาพจิต เป็นงานที่สำคัญควบคู่กับการดูแลสุขภาพกาย จะต้องจัดบริการให้มีทั้งใน รพ.สต. และการให้บริการในครอบครัว/ ชุมชน เพื่อสภาวะของผู้ป่วยที่จะฟื้นฟู และกลับมามีชีวิตที่เป็นปกติ

2.2 ด้านการป้องกันโรค

2.2.1 ผู้ป่วยเรื้อรัง โดยมีเป้าหมายหลัก และแนวทางการดำเนินงาน เพื่อจัดการโรคเรื้อรัง คือ การป้องกันและลดความเสี่ยงการเกิดโรค การลดโรค การลดความพิการ เพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดี และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

2.2.2 เฝ้าระวังสอบสวนโรคและการป้องกันควบคุมโรคติดต่อที่สำคัญ แบ่งเป็น วัณโรค โรคติดต่อมาโดยแมลง กลุ่มโรคติดต่อทั่วไป กลุ่มโรคติดต่อที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน โรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

2.2.3 งานป้องกันควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการดูแลสุขภาพที่เกี่ยวกับการทำงานและผลกระทบต่อสุขภาพจากสิ่งแวดล้อม ลักษณะการจัดบริการจะเน้นที่การป้องกันโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม โดยผสมผสานไปกับการจัดบริการที่หน่วยบริการสุขภาพดำเนินการอยู่ ซึ่งมีทั้งการดำเนินการเชิงรับและเชิงรุก

2.2.4 งานด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ โดยมีกรอบการทำงาน คือ การตรวจวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์สุขภาพ และการป้องกันและรักษาโดยใช้กลไกทางการตรวจชั้นสูง

2.2.5 การป้องกันโรคที่เกิดจากการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ปลอดภัย (การคุ้มครองผู้บริโภค)

2.2.6 งานยาเสพติด เป็นการแก้ไขและป้องกันปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืน ควรทำโดยชุมชน โดยยึดหลักดังนี้ ชุมชนเป็นเจ้าของปัญหาและแก้ไขปัญหาชุมชน จำแนกกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน (กลุ่มปลอดภัย กลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ/ กลุ่มติด กลุ่มผู้ค้า) ติดตามและเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านการรักษาโรค บริการอย่างต่อเนื่อง สามารถให้คำปรึกษาและส่งต่อผู้ป่วย ได้ตลอดเวลา โดยสามารถปรึกษาแพทย์ในโรงพยาบาลที่เสี่ยง หรือส่งต่อผู้ป่วยได้ตลอดเวลา ทั้งนี้

อาจมีบริการเตียงนอนเพื่อสังเกตอาการโดยไม่รับผู้ป่วยไว้นอนค้างคืนและหากมีกรณีฉุกเฉินก็มีระบบบริการการแพทย์ฉุกเฉินเพื่อออกไปรับผู้ป่วยและให้การปฐมพยาบาลก่อนส่งต่อ

2.3.1 งานรักษาพยาบาล

2.3.2 งานบริการสุขภาพช่องปาก แบ่งตามกลุ่มอายุ ได้แก่ กลุ่มหญิงตั้งครรภ์ กลุ่มเด็กอายุ 0-3 ปี กลุ่มผู้สูงอายุ การจัดบริการสุขภาพช่องปากในสถานศึกษา ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา

2.3.3 งานแพทย์แผนไทย

2.4 ด้านการฟื้นฟูสภาพ

2.4.1 งาน Home Health Care มุ่งเข้าหาประชาชนและชุมชนเพื่อการสร้างสุขภาพเป็นหลักรวม ทั้งมุ่งจัดการปัจจัยเสี่ยงที่เป็นต้นเหตุของปัญหาสุขภาพ

2.4.2 งานผู้พิการ โดยให้ชุมชน และสังคม มีเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการ และมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพและการพัฒนาศักยภาพคนพิการ โดยจัดให้มีการให้บริการทั้งใน รพ.สต. และการให้บริการในครอบครัว/ชุมชน

3. การบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

การแพทย์แผนไทยได้รับการผสมผสานอยู่ในระบบบริการสาธารณสุขของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ 2552 ส่งเสริมการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชุมชน เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ ให้ประชาชนมีสิทธิในการเลือกใช้และเข้าถึงการแพทย์ระบบต่างๆอย่างเท่าเทียม เช่นเดียวกับการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติพัฒนาภูมิปัญญาไทย สุขภาพวิถีไท ฉบับที่ 2 พ.ศ.2555-2559 การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนและระบบบริการสาธารณสุข โดยให้มีการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน คือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆในชุมชน สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายหมอพื้นบ้าน และใช้ประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ การพัฒนาคุณภาพระบบบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานทุกระดับตั้งแต่ ระดับปฐมภูมิ ทูติยภูมิ และตติยภูมิ จึงทำให้เกิดนโยบายผสมผสานการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อมุ่งหมายให้การแพทย์แผนไทยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลอนามัยประชาชน ซึ่งการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีดังนี้

3.1 ด้านการรักษาโรค

3.1.1 งานบริการสุขภาพในสถานบริการ

3.1.2 งานบริการสุขภาพนอกสถานบริการ

3.1.3 งานรักษาโรคเรื้อรัง

บทบาทแพทย์แผนไทย

- 1) การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย
- 2) การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ
- 3) การใช้ยาต้ม/ ประคบเฉพาะราย
- 4) การใช้ยาสมุนไพร/ ยาแผนไทยในโรคเรื้อรัง
- 5) การนวดเพื่อการรักษา
- 6) การอบไอน้ำสมุนไพรเพื่อการรักษาโรค
- 7) การประคบสมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษา

3.2 ด้านการ ส่งเสริมสุขภาพ

3.2.1 งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว

บทบาทแพทย์แผนไทย

- 1) กิจกรรมส่งเสริมให้คนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยร่วมกัน

1.1) การนวด

1.2) การบริหารร่างกายด้วยฤาษีตัดตน

3.2.2 งานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว

บทบาทแพทย์แผนไทย

- 1) การดูแลสุขภาพหญิงตั้งครรภ์

- 1.1) การนำภูมิปัญญาการแต่งห้อง
- 1.2) การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร
- 1.3) การประคบสมุนไพร
- 1.4) การนวดเพื่อลดการเกิดตะคริวและปัญหาการปวดเมื่อยขา
- 1.5) การนวดไทยเพื่อบรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่าง (อายุ
ครรภ์ 34 สัปดาห์ ขึ้นไป)

1.6) ทำบริหารร่างกายด้วยฤาษีดัดตน

2) การฟื้นฟูมารดาหลังคลอด

2.1) การนวดไทย

2.2) การประคบสมุนไพร

2.3) การนึ่ง/ นาบ/ การทาบหม้อเกลือ (ละเอียด แจ่มจันทร์และ

คณะ 2557)

2.4) การอบสมุนไพร/ การเข้ากระโจม

2.5) การนึ่งถ่าน

2.6) การพอกผิวและขัดผิวด้วยสมุนไพร

2.7) การอาบน้ำสมุนไพร

2.8) การสอนพันผ้าหน้าท้อง

2.9) การแนะนำการปฏิบัติตัวหลังคลอด: การดูแลความสะอาด
ของเต้านม การให้นมทารก การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร
(อาหารที่ควร/ ไม่ควรรับประทาน)

2.10) การใช้ยาสมุนไพร เช่น ยาประสะไพล ยาปลูกไฟธาตุ
ยาไฟประลัยกัลป์ ยาไฟห่ากอง

3.2.3 งานอนามัยเด็กวัยเรียน/ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และงาน

โภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย

บทบาทแพทย์แผนไทย

1.) สร้างอาสาสมัครแกนนำนักเรียนด้านสุขภาพ

1.1) การนวดไทยเบื้องต้น

1.2) การใช้สมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐานเบื้องต้น

2.) การพัฒนาสุขภาพทางจิต

2.1) การนั่งสมาธิ

2.2) การสวดมนต์

3.) การออกกำลังกายด้วยท่าฤาษีดัดตน

4.) การรับประทานอาหารผักพื้นบ้าน

3.2.4 งานดูแลผู้สูงอายุ

บทบาทแพทย์แผนไทย

1.) จัดกิจกรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้สูงอายุ

1.1) การรวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพร เช่น การทำลูกประคบ การทำน้ำมันสมุนไพร การทำสมุนไพรดื่บกลืน เป็นต้น

2.) การนวดไทย

3.) การประคบสมุนไพร

4.) การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร

5.) การบริหารร่างกาย

5.1) ท่าฤาษีตัดตน

5.2) การเหยียบกะลา

6.) กิจกรรมการฝึกจิตในชีวิตประจำวัน

6.1) การนั่งสมาธิ

6.2) การสวดมนต์

7.) การบริโภคอาหาร: ตามธาตุเจ้าเรือน

3.2.5 งานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ

บทบาทแพทย์แผนไทย

1.) กิจกรรม อบรม การดูแลสุขภาพด้วยหลัก 8 อ.

2.) อบรมให้ความรู้เรื่องการใช้ยาสมุนไพรในสาธารณสุขมูลฐานเบื้องต้น

3.) การให้ความรู้การดูแลสุขภาพตนเองด้วยหลักแพทย์แผนไทยเบื้องต้น

3.2.6 งานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ

บทบาทแพทย์แผนไทย

1.) การดูแลสุขภาพด้วยหลักธรรมมานามัย

1.1) กายานามัย การรับประทานอาหาร: อาหารสมุนไพรปรับธาตุ อาหารสมุนไพรประจำธาตุเจ้าเรือน ผักพื้นบ้านอาหารพื้นเมือง การออกกำลังกาย: ฤาษีตัดตน

1.2) จิตตานามัย การสวดมนต์ การปฏิบัติธรรมเพื่อฝึกจิต: การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ

1.3) ชีวิตานามัย: ส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง หลีกเลียงสารเสพติด สิ่งมีนเมารวมทั้งจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตใกล้ชิดกับธรรมชาติให้มากที่สุด

3.2.7 งานสุขภาพจิต

บทบาทแพทย์แผนไทย

- 1) การนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย
- 2) การนวดไทย
- 3) การอบสมุนไพร
- 4) การใช้หลักจิตตานามัย

3.3 ด้านการป้องกันโรค

3.3.1. งานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/โรคเรื้อรัง

บทบาทแพทย์แผนไทย

- 1.) การใช้หลักธรรมมานามัย
 - 1.1) กายานามัย การรับประทานอาหาร : อาหารสมุนไพร
ปรับธาตุ อาหารสมุนไพรประจำธาตุเจ้าเรือน ผักพื้นบ้านอาหารพื้นเมือง
เป็นต้น การดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ การออกกำลังกาย : ฤๅษีดัดตน
 - 1.2) จิตตานามัย
 - 1.3) การสวดมนต์
 - 1.4) การปฏิบัติธรรมเพื่อฝึกจิต : การนั่งสมาธิ
 - 1.5) ชีวิตานามัย : ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ทำให้เกิดโรค
- 2.) การอบสมุนไพร
- 3.) การนวดไทย
- 4.) การประคบสมุนไพร
- 5.) การแช่ฝ่ามือ-ฝ่าเท้าในน้ำสมุนไพร

3.3.2. งานชีวนามัย

บทบาทแพทย์แผนไทย

กายบริหารด้วยท่าฤๅษีดัดตน เพื่อลดการปวดเมื่อยจากการทำงาน

3.4 ด้านการฟื้นฟูสุขภาพ

3.4.1. งานHome Health Care และผู้พิการ

บทบาทแพทย์แผนไทย

- 1.) การฟื้นฟูผู้พิการ/ด้อยโอกาส
 - 1.1) การนวดไทย
 - 1.2) การประคบสมุนไพร
- 2.) การให้คำแนะนำในเรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพที่จะเกิดขึ้น
- 3.) การให้คำแนะนำญาติในการดูแลผู้พิการ
 - 3.1.) สอนวิธีการนวดเบื้องต้น

4. การจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในจังหวัดตรัง

จังหวัดตรัง ประกอบด้วย 10 อำเภอ มีโรงพยาบาลศูนย์ 1 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 9 แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 125 มีการจัดบริการคลินิกแพทย์แผนไทย จำนวน 32 แห่ง โดยมีผลการประเมินตัวชี้วัด ร้อยละของผู้ป่วยนอกที่ได้รับการบริการการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือกที่ได้มาตรฐาน ดังตาราง

ตาราง 1 ร้อยละของผู้ป่วยนอกที่ได้รับการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่ได้มาตรฐาน ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ปี 2556-2559 (สสจ.ตรัง 2559)

อำเภอ	ร้อยละของผู้ป่วยนอกที่ได้รับการแพทย์แผนไทย			
	ปี 2556 เกณฑ์ร้อยละ 14	ปี 2557 เกณฑ์ร้อยละ 16	ปี 2558 เกณฑ์ร้อยละ 18	ปี 2559 เกณฑ์ร้อยละ 18
เมือง	7.32	8.8	12.01	15.48
กันตัง	20.31	10.13	21.97	26.11
ย่านตาขาว	10.92	7.45	17.71	27.07
ปะเหลียน	6.87	8.29	14.08	22.35
สิเกา	21.79	8.95	14.92	24.64
ห้วยยอด	26.31	16.78	34.52	33.26
วังวิเศษ	21.51	9.3	18.29	21.31
นาโยง	12.44	8.09	14.58	30.09
รัชฎา	4.76	3.28	7.46	12.53
หาดสำราญ	15.44	11.15	14.66	21.30
รวม	14.47	9.27	18.41	23.17

5. สรุปการทบทวนงานวิจัย

การทบทวนงานวิจัยที่เข้าถึงได้ พบการศึกษา ที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้ป่วยเบาหวาน ที่ได้รับการส่งเสริมสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยชุดหลักกรรมมานามัย (ประภา พิทักษา 2555) ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการจัดบริการของรัฐด้านการแพทย์ทางเลือก กรณีศึกษา โรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี (บุญใจ ลิมศิลา 2551) ปัจจัยที่ส่งผลในการพัฒนาการให้บริการด้านการแพทย์แผนไทยให้ประสบความสำเร็จในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ (ธีรยา นิยมศิลป์, ญัฐิญา คำผล 2555) การวิจัยและพัฒนารูปแบบโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยในมิติทางวัฒนธรรม (ณิศรา ชัยวงศ์ และคณะ 2555) การพัฒนาการให้บริการด้านการแพทย์แผนไทยของสถานีนามัยตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี (ทับทิม สัมฤทธิ์ 2552) ผลของตำรับยาสมุนไพรหลังคลอด ของโรงพยาบาลกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ (ชนิษฐา มีประดิษฐ์ 2554) และประสิทธิผลของการนวดไทยในการบรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่างในหญิงมีครรภ์ไตรมาสที่สาม (ธนพร อิศระทะ, อรวรรณ เล็กสกุลไชย 2556) แต่ไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตรัง มีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ที่ใช้ในการศึกษา มี 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้บริการ 118 คน และแกนนำสุขภาพในชุมชน 24 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1 ผู้ให้บริการ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตรัง แบ่งออกเป็น

1.1 ผู้บริหาร จำนวนทั้งหมด 54 คน ประกอบด้วย

1.1.1 นักวิชาการสาธารณสุขเชี่ยวชาญ (ด้านส่งเสริมพัฒนา) จำนวน 1 คน

1.1.2 ผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกระดับจังหวัด

จำนวน 1 คน

1.1.3 สาธารณสุขอำเภอ จำนวน 10 คน

1.1.4 ผู้อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์ตรังและโรงพยาบาลชุมชน

จำนวน 10 คน

1.1.5 ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่มีการจัดบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย (มีการใช้ยาสมุนไพร และมีคลินิกบริการ) จำนวน 32 คน

1.2 ผู้ปฏิบัติงาน ประกอบด้วย

1.2.1 เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับกลุ่มงานแพทย์แผนไทยโดยตรง จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตรังที่มีการจัดบริการการแพทย์แผนไทย (มีการใช้ยาสมุนไพร และมีคลินิกบริการ) จำนวน 32 คน

1.2.2 เจ้าหน้าที่ที่ไม่เกี่ยวข้องกับกลุ่มงานแพทย์แผนไทยโดยตรง คือพยาบาลวิชาชีพ จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ที่มีการจัดบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย (มีการใช้ยาสมุนไพร และมีคลินิกบริการ) จำนวน 32 คน

2 แกนนำสุขภาพในชุมชน เป็นตัวแทนผู้ที่มีมารับบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ได้แก่

2.1 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 32 คน

2.2 กรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล จำนวน 32 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้ให้บริการ ผู้วิจัยเลือกประชากรทั้งหมดทั้งในส่วนผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องในการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตอบแบบสอบถามเรื่องรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตรัง

2. แกนนำสุขภาพในชุมชน ได้แก่ ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขหรือตัวแทน และประธานกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล หรือตัวแทน คัดเลือกเข้าร่วมสนทนากลุ่มเพื่อหารูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ดังนี้

2.1 คำนวณสัดส่วนตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุข และกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล เพื่อหาจำนวนผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม โดยใช้สูตร

$$\frac{\text{จำนวนอาสาสมัครสาธารณสุข/ กรรมการ
กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล ที่เป็น
ตัวแทนเข้าร่วมสนทนากลุ่มของแต่ละอำเภอ}}{32} = \frac{12 \times \text{จำนวน รพ.สต. ในแต่ละอำเภอ}}{32}$$

2.2 คัดเลือกตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุข และกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล ตามโควตาโดยใช้วิธีจับฉลาก รายละเอียดดังตาราง

ตาราง 2 แสดงการคัดเลือกตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุข และกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพ
ตำบล เพื่อเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

อำเภอ	จำนวน รพ.สต.ใน แต่ละอำเภอ	สัดส่วนที่ คำนวณได้	จำนวน ที่เลือก	อสม.	คณะกรรมการกองทุน หลักประกันสุขภาพ
เมือง	5	1.875	2	รพ.สต.บ้านควน รพ.สต.บ้านน้ำมุด	รพ.สต.โคกหล่อ (ทต.โคก หล่อ) รพ.สต.นาท่ามเหนือ(อบต. นาท่ามเหนือ)
กันตัง	3	1.125	1	รพ.สต.บางสัก	รพ.สต.ควนธานี (อบต.ควนธานี)
ย่านตาขาว	6	2.25	2	รพ.สต.บ้านตันปรัง รพ.สต.บ้านควนเคี่ยม	รพ.สต.บ้านอัมพวัน (อบต.เกาะเปียง) รพ.สต.ในควน (อบต.ในควน)
ปะเหลียน	2	0.75	1	รพ.สต.บ้านนา	รพ.สต.ปะเหลียน (อบต.ปะเหลียน)
สิเกา	3	1.125	1	รพ.สต.เขาไม้แก้ว	รพ.สต.กะลาเส (อบต.กะลาเส)
ห้วยยอด	8	3	3	รพ.สต.ห้วยน้ำเย็น รพ.สต.หนองช้างแล่น รพ.สต.ลำภูรา	รพ.สต.เขาปูน (อบต.เขาปูน) รพ.สต.บ้านโพธิ์โทน (ทต.นาวง) รพ.สต.บางดี (อบต.บางดี)
วังวิเศษ	1	0.375	0	-	-
นาโยง	1	0.375	0	-	-
รัชฎา	2	0.75	1	รพ.สต.เฉลิมพระเกียรติฯ	รพ.สต.หนองปรือ (อบต.หนองปรือ)
หาดสำราญ	1	0.375	0	-	-

เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม
2. แนวคำถามสนทนากลุ่ม

มีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม เรื่อง รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย การดูแลรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย และการให้บริการสุขภาพใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล การเก็บข้อมูลในกลุ่มผู้ให้บริการ (ผู้ปฏิบัติงาน) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะ/ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม การมีใบประกอบโรคศิลปะ ประสบการณ์ทำงานด้านการแพทย์แผนไทย

ตอนที่ 2 สอบถามการจัดบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพในปัจจุบันและความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์ แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ แบ่งได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรักษาพยาบาล ด้านการ ส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูสุขภาพ โดยมีงานที่รับเกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ด้านการรักษาโรค ได้แก่ งานรักษาพยาบาลในสถานบริการ งาน รักษาพยาบาลนอกสถานบริการ และงานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง

2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผน ครอบครัว งานอนามัยแม่และเด็ก งานอนามัยเด็กวัยเรียน/ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและโภชนาการ ส่งเสริมพัฒนาการตามวัย งานดูแลผู้สูงอายุ งานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ งานสร้างเสริม สุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ และงานสุขภาพจิต

3. ด้านการป้องกันโรค ได้แก่ งานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/ โรคเรื้อรัง และ งานอาชีวอนามัย

4. ด้านการฟื้นฟูสุขภาพ ได้แก่ งาน Home Health Care และผู้พิการ แบ่งคำถามเป็น 2 ส่วน โดยเลือกตอบดังนี้

ส่วนที่ 1 การจัดบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในปัจจุบัน ให้เลือกตอบ มี หรือไม่มี

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นความคิดเห็นที่ต่อเนื่องจากส่วนที่ 1 ในกรณีที่ไม่มี ให้เลือกตอบว่า ควรเพิ่มหรือไม่ควรเพิ่ม

ชุดที่ 2 แบบสอบถาม เรื่อง รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กรณีศึกษาจังหวัดตรัง ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการแพทย์แผนไทย การดูแลรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย และการให้บริการสุขภาพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ใช้เก็บข้อมูลในกลุ่มผู้ให้บริการ (ผู้บริหาร) โดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะ/ ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม การมีใบประกอบโรคศิลปะ ประสบการณ์ทำงานด้านการแพทย์แผนไทย

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ แบ่งได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรักษาพยาบาล ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูสุขภาพ โดยมีงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ด้านการรักษาโรค ได้แก่ งานรักษาพยาบาลบริการสุขภาพในสถานบริการ งานรักษาพยาบาลบริการสุขภาพนอกสถานบริการ และงานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง
2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว งานอนามัยแม่และเด็ก งานอนามัยเด็กวัยเรียน/ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย งานดูแลผู้สูงอายุ งานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ งานสร้างเสริมสุขภาพ วัดส่งเสริมสุขภาพ และงานสุขภาพจิต
3. ด้านการป้องกันโรค ได้แก่ งานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/ โรคเรื้อรัง และงานอาชีวอนามัย
4. ด้านการฟื้นฟูสุขภาพ ได้แก่ งาน Home Health Care และผู้พิการ

โดยในตอนที่ 2 ให้แสดงความคิดเห็นต่อการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยให้เลือกตอบว่า ควรมี หรือไม่ควรมี

2. แนวคำถามสนทนากลุ่ม

แนวคำถามสนทนากลุ่มสำหรับแกนนำสุขภาพในชุมชน เรื่อง รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตรัง สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม เป็นข้อคำถามให้ได้ข้อมูลความต้องการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการรักษาโรค ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูสภาพ จำนวน 4 ข้อ โดยใช้เก็บข้อมูลในกลุ่มผู้รับบริการ ได้แก่ ตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล

ขั้นตอนในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบหาคุณภาพก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลดังนี้

1. ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด และแนวคำถามสนทนากลุ่มผู้รับบริการ ที่สร้างขึ้น ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ประกอบด้วย

- 1.1. อาจารย์ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย
- 1.2. ผู้บริหารทางการแพทย์และสาธารณสุข
- 1.3. ผู้ปฏิบัติงานแพทย์แผนไทย

โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นในแบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ มีเกณฑ์คะแนนการพิจารณา คือ สอดคล้อง ไม่น่าใจ และไม่สอดคล้อง ซึ่งมีดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาหรือค่าอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 แนวคำถามสนทนากลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน มีเกณฑ์การพิจารณาคือ เหมาะสมและไม่เหมาะสม ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับทุกข้อคำถาม และได้เสนอแนะเพิ่มเติมในบางประเด็น

2. การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้ว นำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน แล้วหาคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2553) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.94 และ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม เรื่อง รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กรณีศึกษาจังหวัดตรัง เก็บข้อมูลในกลุ่มผู้ให้บริการ (ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาและได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมด้านการวิจัยทางสังคมและการวิจัยเชิงทดลองในมนุษย์ของสถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (เลขที่ 012/59 ลงวันที่ 6 มิถุนายน 2559) และมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1.1 ทำหนังสือจากสถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ ถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดตรัง ที่มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่มีการจัดบริการผ่านคณะกรรมการจริยธรรม สุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย (มีการใช้ยาสมุนไพร และมีคลินิกบริการ) เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือ ในการส่งจดหมายถึง สาธารณสุขอำเภอและผู้อำนวยการโรงพยาบาลที่มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่มีการจัดบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย (มีการใช้ยาสมุนไพร และมีคลินิกบริการ)

1.2 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งให้กับกลุ่มตัวอย่าง และให้ส่งกลับให้ผู้วิจัยภายใน 2 สัปดาห์ โดยผ่านทางผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย ระดับอำเภอ

1.3 ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของการตอบแบบสอบถาม

2. สันทนากลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล กลุ่มละ 12 คน มีวิธีการดังนี้

2.1 ทำหนังสือจากสถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้ ถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดตรัง และประธานกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล ที่มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ที่มีการจัดบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย (มีการใช้ยาสมุนไพร และมีคลินิกบริการ) เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือเชิญกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมสันทนากลุ่ม

2.2 เตรียมการสันทนากลุ่ม ประกอบด้วย

2.2.1 ส่งจดหมายเชิญตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล ที่ถูกคัดเลือกให้เข้าร่วมสันทนากลุ่ม โดยกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ในการสันทนากลุ่ม

2.2.2 เตรียมทีมวิจัย ประกอบด้วย ผู้นำการสนทนา ผู้ช่วยและผู้จัดบันทึก

2.2.3 เตรียมอุปกรณ์เช่น กระดาษ สมุดบันทึก ปากกา เครื่องอัดเสียง เป็นต้น และเตรียมสถานที่ในการสนทนากลุ่ม โดยเลือกสถานที่เป็นห้องประชุมสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง

2.2.4 ศึกษาแนวคำถามการสนทนากลุ่มผู้รับบริการ

2.3 จัดสนทนากลุ่ม (Focus Group)

2.3.1 ผู้จัดบันทึกจะต้องวาดแผนผังที่นั่งพร้อมเขียนชื่อกำกับ และให้หมายเลขแทนชื่อเพื่อสะดวกในการจดบันทึก

2.3.2 ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม แนะนำทีมวิจัย และบอกจุดมุ่งหมายในการสนทนากลุ่ม พร้อมสร้างบรรยากาศในการสนทนา และขอความยินยอมจากผู้เข้าร่วมในการจดบันทึกและบันทึกเสียงในการสนทนา

2.3.3 เริ่มการสนทนาโดยนำเสนอข้อมูลการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดตรัง และดำเนินการสนทนากลุ่มโดยยึดแนวคำถามที่เตรียมไว้

2.3.4 ผู้ดำเนินการสนทนาต้องใช้คำถามทะลอม (Probe) ให้ผู้ร่วมสนทนาเพ่งความสนใจไปที่เรื่องที่ต้องการ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และต้องใช้เทคนิคการสะท้อนคิด (Reflecting) ในระหว่างการสนทนาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง

2.3.5 ขณะสนทนากลุ่มผู้จัดบันทึกจดบันทึกสรุปสั้น ๆ เฉพาะประเด็นที่สำคัญ และเมื่อจบการสัมภาษณ์ จะทำการบันทึกข้อมูลอื่น ๆ ทันทที เช่น บรรยากาศในการสนทนากลุ่ม ลักษณะท่าทาง ลักษณะน้ำเสียง ตามความเป็นจริงโดยไม่มีการตีความ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัย นำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ คือ การแจกแจงความถี่ และร้อยละ

1.2 ข้อมูลรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ได้แก่ การมีหรือไม่มีการจัดบริการในปัจจุบัน และความคิดเห็นต่อการจัดบริการว่าควรเพิ่มหรือไม่ควรเพิ่ม ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ คือ การแจกแจงความถี่ และร้อยละ

2. ข้อมูลการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ถอดเทบบันทึกเสียงการสนทนากลุ่มคำต่อคำ และเพิ่มเติมข้อมูลจากการ
บันทึกของผู้บันทึก (Note taker) ให้สมบูรณ์

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดกลุ่มให้ได้ประเด็น (Theme) เพื่อตอบคำถามการ
วิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา(Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัด ผลการวิจัยและการอภิปรายผลมีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ตามลำดับดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
2. รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้ให้บริการ ประกอบด้วยผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน คือ พยาบาลและรับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย มีดังนี้

ตาราง 3 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง (ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน) จำแนกตามข้อมูลทั่วไป (N: ผู้บริหาร = 54 ; ผู้ปฏิบัติงาน : พยาบาล = 32 ผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย = 32)

ข้อมูลทั่วไป	ผู้บริหาร	ผู้ปฏิบัติงาน	
		พยาบาล	ผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
เพศ			
หญิง	46.30	90.63	92.75
ชาย	53.70	9.38	6.25
อายุ			
20-29 ปี	3.70	3.13	84.38

ข้อมูลทั่วไป	ผู้บริหาร	ผู้ปฏิบัติงาน	
		พยาบาล	ผู้รับผิดชอบงาน แพทย์แผนไทย
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
30-39 ปี	7.41	6.25	9.38
40-49 ปี	33.33	78.13	6.25
50-59 ปี	55.56	12.50	-
ระดับการศึกษา			
ต่ำกว่าอนุปริญญา	-	-	3.13
อนุปริญญา	7.41	-	21.88
ปริญญาตรี	75.93	96.88	75.00
สูงกว่าปริญญาตรี	16.67	3.13	-
อื่นๆ	-	-	-
การมีใบประกอบโรคศิลปะ			
ไม่มี	66.67	-	65.63
มี			
แพทย์แผนปัจจุบัน	18.52	-	-
แพทย์แผนไทยประยุกต์	-	-	3.13
เวชกรรมไทย	-	-	3.13
นวดไทย	-	-	-
ผดุงครรภ์ไทย	-	-	9.38
เภสัชกรรมไทย	-	-	3.13
เวชกรรมไทย ผดุงครรภ์ไทย และ เภสัชกรรมไทย	-	-	3.13
เวชกรรมไทย นวดไทย ผดุงครรภ์ ไทย เภสัชกรรมไทย	-	-	12.50
อื่นๆ คือ การพยาบาลและการ ผดุงครรภ์	14.81	100	-

ข้อมูลทั่วไป	ผู้บริหาร	ผู้ปฏิบัติงาน	
		พยาบาล	ผู้รับผิดชอบงาน แพทย์แผนไทย
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการทำงานด้านการแพทย์ แผนไทย			
1-5 ปี	48.15	65.63	93.75
6-10 ปี	35.19	28.12	3.13
11-15 ปี	16.67	-	-
16-20 ปี	-	6.25	3.13

จากตาราง 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มผู้ให้บริการในส่วนที่เป็นผู้บริหารเป็นเพศหญิงและเพศชายใกล้เคียงกัน 46.30 และ 53.70 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีอายุ ในช่วง 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.56 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.93 รองลงมาคือ สูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 16.67 ส่วนใหญ่ไม่มีใบประกอบโรคศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 66.67 ที่มีใบประกอบโรคศิลปะ คือ มีใบประกอบโรคศิลปะแพทย์แผนปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 18.52 มีใบประกอบโรคศิลปะการพยาบาลและการผดุงครรภ์ คิดเป็นร้อยละ 14.81 ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับแพทย์แผนไทย อยู่ในช่วง 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.15

ส่วนกลุ่มพยาบาล ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 90.63 มีอายุในช่วง 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.33 และมีระดับการศึกษา ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 75.93 กลุ่มตัวอย่างที่เป็น พยาบาล มีใบประกอบโรคศิลปะ สาขาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ คิดเป็นร้อยละ 100 ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับแพทย์แผนไทย อยู่ในช่วง 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 65.63

นอกจากนี้ ในกลุ่มผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 92.75 มีอายุในช่วง 20-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 84.38 และมีระดับการศึกษา ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 96.88 กลุ่มตัวอย่างที่เป็น ผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย ไม่มีใบประกอบโรคศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 65.63 และมีใบประกอบศิลปะแพทย์แผนไทยประยุกต์ เวชกรรมไทย ผดุงครรภ์ไทยและ เภสัชกรรมไทย คิดเป็นร้อยละ 3.13, 3.13, 9.38 และ 3.13 ผู้ที่มีใบประกอบโรคศิลปะ 3 ใบ คือ ประกอบโรคศิลปะเวชกรรมไทย ผดุงครรภ์ไทย และเภสัชกรรมไทย คิดเป็นร้อยละ 3.13 ผู้ที่มีใบประกอบโรคศิลปะ 4 ใบ คือ ผู้ที่มีใบประกอบโรคศิลปะเวชกรรมไทย นวดไทย ผดุงครรภ์ไทย เภสัชกรรมไทย คิดเป็นร้อยละ 12.50 ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับแพทย์แผนไทย อยู่ในช่วง 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 93.75

2. รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง โดยแยกตามด้านการบริการสุขภาพ ได้แก่ ด้านการรักษาโรค ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูสภาพ โดยแต่ละด้านจะนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. ด้านการรักษา โดยมีรายละเอียดของความคิดเห็นต่อการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ของกลุ่มผู้ให้บริการ และแกนนำสุขภาพในชุมชน

2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ โดยมีรายละเอียดของความคิดเห็นต่อการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ของกลุ่มผู้ให้บริการ และแกนนำสุขภาพในชุมชน

3. ด้านการป้องกันโรค โดยมีรายละเอียดของความคิดเห็นต่อการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ของกลุ่มผู้ให้บริการ และแกนนำสุขภาพในชุมชน

4. ด้านการฟื้นฟูสภาพ โดยมีรายละเอียดของความคิดเห็นต่อการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ของกลุ่มผู้ให้บริการ และแกนนำสุขภาพในชุมชน

1. ด้านการรักษาโรค

ตาราง 4 ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้บริการต่อการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ด้านการรักษาโรค

(N: ผู้บริหาร = 54, ผู้ปฏิบัติงาน : พยาบาล = 32 ผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย = 32)

งานบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน งานของ รพ.สต.	ความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	ผู้บริหาร	ผู้ปฏิบัติงาน			
		พยาบาล		ผู้รับผิดชอบงาน แพทย์แผนไทย	
	ควรมี	มี	ควร เพิ่ม	มี	ควร เพิ่ม
1. งานรักษาพยาบาลในสถานบริการ					
1.1. การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์ แผนไทย	96.30	78.13	18.75	78.13	15.63
1.2. การจ่ายยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ	100	100	0	100	0
1.3. การจ่ายยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย	77.78	9.38	68.75	21.88	65.63
1.4. การนวดไทย	100	78.13	15.63	78.13	21.88
1.5. การอบไอน้ำสมุนไพร	87.04	50.00	43.75	46.88	40.63
1.6. การประคบสมุนไพร	98.15	71.88	21.88	78.13	21.88
2. งานรักษาพยาบาลนอกสถานบริการ					
2.1. การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์ แผนไทย	96.30	56.25	31.25	62.5	21.88
2.2. การจ่ายยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ	98.15	65.63	15.63	71.88	25
2.3. การจ่ายยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย	59.26	3.13	65.63	12.5	65.63
2.4. การนวดไทย	90.74	59.38	28.13	56.25	37.5
2.5. การอบไอน้ำสมุนไพร	61.11	31.25	50	25	50
2.6. การประคบสมุนไพร	81.48	50	34.38	46.88	43.75
3. งานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง					
3.1. การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์ แผนไทย	96.30	68.75	21.88	59.38	40.63
3.2. การจ่ายยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ	96.30	78.13	15.63	71.88	28.13
3.3. การจ่ายยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย	74.07	9.38	59.38	15.63	65.63

งานบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน งานของ รพ.สต.	ความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	ผู้บริหาร	ผู้ปฏิบัติงาน			
		พยาบาล		ผู้รับผิดชอบงาน แพทย์แผนไทย	
ควรมี	มี	ควร เพิ่ม	มี	ควร เพิ่ม	
3.4. การใช้ยาสมุนไพร/ยาแผนไทยในโรค เรื้อรัง	96.30	71.88	15.63	65.63	34.38
3.5. การนวดไทย	100	68.75	25	59.38	37.5
3.6. การอบไอน้ำสมุนไพร	85.19	34.38	56.25	34.38	59.38
3.7. การประคบสมุนไพร	92.59	65.63	28.13	56.25	34.38

จากตารางที่ ผลการศึกษาในด้านการรักษาโรค ครอบคลุม งานรักษาพยาบาลในสถานบริการ งานรักษาพยาบาลนอกสถานบริการและงานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรังโดยในงานรักษาพยาบาลในสถานบริการ กลุ่มผู้ให้บริการในส่วนผู้บริหารเห็นว่าควรให้บริการ การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ การนวดไทย การประคบสมุนไพร การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย การอบไอน้ำสมุนไพร และการใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย คิดเป็นร้อยละ 100, 100, 98.15, 96.30, 87.04 และ 77.78 ตามลำดับ ในงานรักษาพยาบาลนอกสถานบริการ ควรให้บริการ การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย การนวดไทย การประคบสมุนไพร การอบไอน้ำสมุนไพร และการใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย คิดเป็นร้อยละ 98.15, 96.30, 90.74, 81.48, 61.11 และ 59.26 ตามลำดับ และในงานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง ควรให้บริการ การนวดไทย การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ การใช้ยาสมุนไพร/ยาแผนไทยในโรคเรื้อรัง การประคบสมุนไพร การอบไอน้ำสมุนไพร และการใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย คิดเป็นร้อยละ 100, 96.30, 96.30, 96.30, 92.59, 85.19 และ 74.07 ตามลำดับ

สำหรับผู้ปฏิบัติงานในส่วนของกลุ่มพยาบาล ให้ข้อมูลว่างานรักษาพยาบาลในสถานบริการ มีการจัดให้บริการ การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย การนวดไทย การประคบสมุนไพร การอบไอน้ำสมุนไพร และการใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย คิดเป็นร้อยละ 100, 78.13, 78.13, 71.88, 50.00 และ 9.38 ตามลำดับ ในงานรักษาพยาบาลนอกสถานบริการ มีการจัดให้บริการ การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ การนวดไทย การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย การประคบสมุนไพร การอบไอน้ำสมุนไพร และการใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย คิดเป็นร้อยละ 65.63, 59.38, 56.25, 50.00, 31.25 และ 3.13 ตามลำดับ และในงานรักษาพยาบาล

โรคเรื้อรัง มีการจัดให้บริการ การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ การใช้ยาสมุนไพร/ยาแผนไทยในโรคเรื้อรัง การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย การนวดไทย การประคบสมุนไพร การอบไอน้ำสมุนไพร และการใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย คิดเป็นร้อยละ 78.13, 71.88, 68.75, 68.75, 65.63, 34.38 และ 9.38 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความเห็นที่ควรเพิ่ม มากกว่าร้อยละ 50 ในงานรักษาพยาบาลในสถานบริการ ในการให้บริการยาต้ม/ ปรุงเฉพาะราย คิดเป็นร้อยละ 68.75 ในงานรักษาพยาบาลนอกสถานบริการ ในการให้บริการยาต้ม/ ปรุงเฉพาะราย และการอบไอน้ำสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 65.63 และ 50 ตามลำดับ ในงานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง ในการให้บริการ ยาต้ม/ ปรุงเฉพาะราย และการอบไอน้ำสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 59.38 และ 56.25 ตามลำดับ

นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติในส่วนกลุ่มผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทยให้ข้อมูลว่าในงานรักษาพยาบาลในสถานบริการ มีการจัดให้บริการ การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย การนวดไทย การประคบสมุนไพร การอบไอน้ำสมุนไพรและการใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย คิดเป็นร้อยละ 100, 78.13, 78.13, 78.13, 46.88 และ 21.88 ตามลำดับ ในงานรักษาพยาบาลนอกสถานบริการมีการจัดให้บริการ มีการจัดให้บริการ การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย การนวดไทย การประคบสมุนไพร การอบไอน้ำสมุนไพรและการใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย คิดเป็นร้อยละ 71.88, 62.50, 56.25, 46.88, 25.00, และ 12.50 ตามลำดับ และในงานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง มีการจัดให้บริการการใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ การใช้ยาสมุนไพร/ยาแผนไทยในโรคเรื้อรัง การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย การนวดไทย การประคบสมุนไพร การอบไอน้ำสมุนไพร และการใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย คิดเป็นร้อยละ 71.88, 65.63, 59.38, 56.25, 34.38 และ 15.63 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความเห็นที่ควรเพิ่ม มากกว่าร้อยละ 50 ในงานรักษาพยาบาลในสถานบริการ ในการให้บริการยาต้ม/ ปรุงเฉพาะราย คิดเป็นร้อยละ 65.63 ในงานรักษาพยาบาลนอกสถานบริการ ในการให้บริการยาต้ม/ ปรุงเฉพาะราย และการอบไอน้ำสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 65.63 และ 50 ตามลำดับ ในงานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง ในการให้บริการ ยาต้ม/ ปรุงเฉพาะราย และการอบไอน้ำสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 65.63 และ 59.38 ตามลำดับ

ความคิดเห็นต่อการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ของกลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยแก่กลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน และกลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชนเห็นด้วยกับการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในแต่ละงาน และได้เน้นย้ำการบริการที่ต้องการ โดย ในงานการรักษาพยาบาลในสถานบริการ ควรเน้นในเรื่องการรับประทานยาเป็นยา และการนวดไทย ในงานการรักษาพยาบาลนอกสถานบริการ ควรมีการนวด การอบสมุนไพร ซึ่ง

จะต้องได้รับการตรวจร่างกายก่อนเพื่อความปลอดภัย ในงานการรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง ควรมีการรับประทานอาหารเป็นยาและการใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย (รายละเอียดในภาคผนวก)

2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

ตาราง 5 ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้บริการต่อการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

(N: ผู้บริหาร = 54, ผู้ปฏิบัติงาน: พยาบาล = 32 ผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย = 32)

งานบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน งานของ รพ.สต.	ความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	ผู้บริหาร	ผู้ปฏิบัติงาน			
		พยาบาล		ผู้รับผิดชอบงาน แพทย์แผนไทย	
ควรมี	มี	ควร เพิ่ม	มี	ควร เพิ่ม	
1. งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผน ครอบครัว การส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยแพทย์ แผนไทยของครอบครัว					
1.1. การนวดไทย	92.59	62.5	21.88	62.5	31.25
1.2. การออกกำลังกายด้วยท่าอาชีดัดตน	98.15	65.63	25	68.75	31.25
1.3. การใช้ยาสมุนไพรในครัวเรือน	100.00	75	12.5	75	21.88
2. งานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรัก ครอบครัว					
2.1. การดูแลสุขภาพหญิงในช่วงตั้งครรภ์					
2.1.1. การแต่งห้อง	85.19	37.5	40.63	18.75	53.13
2.1.2. การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร	98.15	37.5	50	43.75	56.25
2.1.3. การประคบสมุนไพร	94.44	40.63	46.88	59.38	40.63
2.1.4. การนวดไทยเพื่อป้องกันและ บรรเทาอาการตะคริวและการปวดเมื่อย	96.30	43.75	40.63	59.38	40.63
2.1.5. การนวดไทยเพื่อบรรเทา อาการปวดหลังส่วนล่าง (อายุครรภ์ 34 สัปดาห์ ขึ้นไป)	96.30	34.38	43.75	48.66	43.75

งานบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน งานของ รพ.สต.	ความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	ผู้บริหาร	ผู้ปฏิบัติงาน			
		พยาบาล		ผู้รับผิดชอบงาน แพทย์แผนไทย	
ควรมี	มี	ควร เพิ่ม	มี	ควร เพิ่ม	
2.1.6. การบริหารร่างกายด้วยฤๅษี ดัดตน	88.89	46.88	37.5	56.25	37.5
2.2. การฟื้นฟูร่างกายมารดาหลังคลอด					
2.2.1. การนวดไทย	98.15	43.75	43.75	59.38	40.63
2.2.2. การประคบสมุนไพร	100.00	40.63	50	59.38	40.63
2.2.3. การนึ่ง/นวด/การทักหมมือ เกลือ	94.44	34.38	56.25	31.25	68.75
2.2.4. การอบสมุนไพร/การเข้า กระโจม	96.30	40.63	50	34.38	65.63
2.2.5. การนึ่งถ่าน	81.48	12.5	62.5	12.5	75
2.2.6. การพอกผิวและขัดผิวด้วย สมุนไพร	88.89	21.88	53.13	6.25	78.13
2.2.7. การอาบน้ำสมุนไพร	88.89	18.75	50	6.25	78.13
2.2.8. การพันผ้าหน้าท้อง	88.89	12.5	68.75	21.88	75
2.2.9. การให้ความรู้การปฏิบัติตัว หลังคลอด	98.15	50	40.63	65.63	34.38
2.2.10. การใช้ยาสมุนไพร	96.30	37.5	53.13	50	43.75
2.2.11. การรับประทานอาหารหลัง คลอด	94.44	71.88	25	81.25	15.63
3. งานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริม สุขภาพ และงานโภชนาการส่งเสริม พัฒนาการตามวัย					
3.1. การส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วย ศาสตร์การแพทย์แผนไทยของนักเรียน					
3.1.1. การนวดไทยเบื้องต้น	88.89	31.25	43.75	31.25	56.25

งานบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน งานของ รพ.สต.	ความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	ผู้บริหาร	ผู้ปฏิบัติงาน			
		พยาบาล		ผู้รับผิดชอบงาน แพทย์แผนไทย	
ควรมี	มี	ควร เพิ่ม	มี	ควร เพิ่ม	
3.1.2. การใช้สมุนไพรในงาน สาธารณสุขมูลฐานเบื้องต้น	92.59	40.63	43.75	59.38	37.5
3.2. การพัฒนาสุขภาพทางจิต					
3.2.1. การนั่งสมาธิ	100.00	50	40.63	56.25	43.75
3.2.2. การสวดมนต์	100.00	56.25	34.38	50	50
3.3. การออกกำลังกายด้วยท่าฤาษีตัดตน	100.00	31.35	56.25	46.88	53.13
3.4. การรับประทานอาหารผักพื้นบ้าน	100.00	84.38	15.63	71.88	28.13
4. งานผู้สูงอายุ การส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ					
4.1. การนวดไทย	100.00	78.13	18.75	81.25	18.75
4.2. การประคบสมุนไพร	100.00	68.75	28.13	71.88	23.13
4.3. การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร	100.00	53.13	40.63	56.25	43.75
4.4. การบริหารร่างกายด้วยท่าฤาษีตัดตน	90.70	62.50	34.38	59.38	40.63
4.5. การฝึกจิต					
4.5.1. การนั่งสมาธิ	100.00	71.88	28.13	59.13	40.63
4.5.2. การสวดมนต์	100.00	71.88	28.13	53.13	43.75
4.6. การบริโภคอาหาร	100.00	62.50	34.38	81.25	18.75
5. งานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ การให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพด้วย ศาสตร์การแพทย์แผนไทย					
5.1. การดูแลสุขภาพด้วยหลัก 8 อ.	100.00	71.88	21.88	75	21.88
5.2. การใช้ยาสมุนไพรในสาธารณสุขมูล ฐานเบื้องต้น	98.15	71.88	21.88	81.25	18.75

งานบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน งานของ รพ.สต.	ความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	ผู้บริหาร	ผู้ปฏิบัติงาน			
		พยาบาล		ผู้รับผิดชอบงาน แพทย์แผนไทย	
ควรมี	มี	ควร เพิ่ม	มี	ควร เพิ่ม	
5.3. การดูแลสุขภาพตนเองด้วยหลัก แพทย์แผนไทยเบื้องต้น	100.00	81.25	18.75	78.13	21.88
6. งานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ					
6.1. การดูแลสุขภาพด้วยหลักธรรมมานา มัย					
6.1.1. กายานามัย	100.00	46.88	46.88	46.88	50
6.1.2. จิตตานามัย	100.00	46.88	46.88	50	46.88
6.1.3. ชีวิตานามัย	100.00	59.38	31.25	56.25	40.63
7. งานสุขภาพจิต					
7.1. การนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย	90.74	31.25	40.63	28.13	53.13
7.2. การนวดไทย	96.30	43.75	31.25	50	34.38
7.3. การอบสมุนไพร	94.44	31.25	40.63	34.88	46.88
7.4. การใช้หลักจิตตานามัย	94.44	43.75	37.5	43.75	40.63

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาด้านการส่งเสริมสุขภาพ ครอบคลุมงานเวชปฏิบัติ
ครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว งานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว งานอนามัยเด็กวัย
เรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและงานโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย งานผู้สูงอายุ งานสุข
ศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ งานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ และงานสุขภาพจิต โดย
ในงานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว ในการบริการส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วย
แพทย์แผนไทยของครอบครัว ผู้ให้บริการในกลุ่มผู้บริหารเห็นว่าควรให้บริการ การใช้ยาสมุนไพรใน
ครัวเรือน การออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน และการนวดไทย คิดเป็นร้อยละ 100, 98.15 และ
92.59 ตามลำดับ

ในงานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว ในการบริการการดูแลสุขภาพหญิง
ในช่วงตั้งครรภ์ ควรให้บริการ การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร การนวดไทยเพื่อป้องกันและบรรเทาอาการ
ตะคริวและการปวดเมื่อย การนวดไทยเพื่อบรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่าง (อายุครรภ์ 34 สัปดาห์
ขึ้นไป) การประคบสมุนไพร การบริหารร่างกายด้วยฤๅษีดัดตน และการแต่งห้อง คิดเป็นร้อยละ

98.15, 96.30, 96.30, 94.44, 88.89 และ 85.19 ตามลำดับ ในการบริการการฟื้นฟูร่างกายมารดา หลังคลอด ผู้บริหารเห็นว่าควรให้บริการ การประคบสมุนไพร การนวดไทย การให้ความรู้การปฏิบัติ ตัวหลังคลอด การอบสมุนไพร/การเข้ากระโจม การใช้ยาสมุนไพร การนึ่ง/นวด/การทั่วมือเกลือ การรับประทานอาหารหลังคลอด การพอกผิวและขัดผิวด้วยสมุนไพร การอาบน้ำสมุนไพร การพัน หน้าท้อง และการนึ่งถ่าน คิดเป็นร้อยละ 100, 98.15, 98.15, 96.30, 96.30, 94.44, 94.44, 88.89, 88.89, 88.89, และ 81.48 ตามลำดับ

ในงานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และงานโภชนาการส่งเสริม พัฒนาการตามวัย ในการบริการการพัฒนาจิต ได้แก่ การนั่งสมาธิ การสวดมนต์; การบริการการออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน การบริการการรับประทานอาหารเช้าที่บ้าน ผู้บริหารเห็นว่าควร ให้บริการ คิดเป็นร้อยละ 100 และ ในการให้บริการการส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์ การแพทย์แผนไทยของนักเรียน ควรให้บริการการใช้สมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐานเบื้องต้น และการนวดไทยเบื้องต้น คิดเป็นร้อยละ 92.59 และ 88.89 ตามลำดับ

ในงานดูแลผู้สูงอายุ ในการให้บริการส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ผู้บริหารเห็นว่าควรให้บริการ การนวดไทย การประคบสมุนไพร การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร การฝึกจิต (การนั่งสมาธิและสวดมนต์) การบริโภคอาหาร คิดเป็นร้อยละ 100 และการบริหารร่างกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน คิดเป็นร้อยละ 90.70

ในงานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ ในการให้บริการให้ความรู้เรื่อง การดูแลสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ผู้บริหารเห็นว่าควรให้บริการ การดูแลสุขภาพด้วยหลัก 8 อ. การดูแลสุขภาพตนเองด้วยหลักแพทย์แผนไทยเบื้องต้น และ การใช้ยาสมุนไพรในสาธารณสุขมูลฐาน เบื้องต้น คิดเป็นร้อยละ 100, 100, และ 98.15 ตามลำดับ

ในงานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ ในการให้บริการดูแลสุขภาพด้วย หลักธรรมมานามัย ผู้บริหารเห็นว่าควรให้บริการ กายานามัย จิตตานามัย และชีวิตานามัย คิดเป็น ร้อยละ 100 และในงานสุขภาพจิต ผู้บริหารเห็นว่าควรให้บริการ การนวดไทย การอบสมุนไพร การ ใช้หลักจิตตานามัย และการนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย คิดเป็นร้อยละ 96.30, 94.44, 94.44 และ 90.74 ตามลำดับ

สำหรับผู้ปฏิบัติงานในส่วนของกลุ่มพยาบาลให้ข้อมูลว่า ในงานเวชปฏิบัติครอบครัว และงานวางแผนครอบครัว ในการส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยของครอบครัว มีการจัด ให้บริการ การใช้ยาสมุนไพรในครัวเรือน การออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน และการนวดไทย คิด เป็นร้อยละ 75, 65.63 และ 62.50 ตามลำดับ

ในงานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว ในการให้บริการดูแลสุขภาพหญิง ในช่วงตั้งครรภ์ มีการจัดให้บริการการบริหารร่างกายด้วยฤๅษีดัดตน การนวดไทยเพื่อป้องกันและ

บรรเทาอาการตะคริวและการปวดเมื่อย การประคบสมุนไพร การแต่งห้อง การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร และการนวดไทยเพื่อบรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่าง (อายุครรภ์ 34 สัปดาห์ ขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 46.88, 43.75, 40.63, 37.50, 37.50 และ 34.38 ตามลำดับ ในการให้บริการการฟื้นฟูร่างกาย มารดาหลังคลอด มีการจัดให้บริการเรื่องการรับประทานอาหารหลังคลอด การให้ความรู้การปฏิบัติตัวหลังคลอด การนวดไทย การประคบสมุนไพร การอบสมุนไพร/ การเข้ากระโจม การใช้ยาสมุนไพร การนึ่ง/ นาบ/ การทาบหม้อเกลือ การพอกผิวและขัดผิวด้วยสมุนไพร การอาบน้ำสมุนไพร การนึ่งถ่าน และการพันหน้าท้อง คิดเป็นร้อยละ 71.88, 50.00, 43.75, 40.63, 40.63, 37.5, 34.38, 21.88, 18.75, 12.5 และ 12.5 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความเห็นที่ควรเพิ่ม มากกว่าร้อยละ 50 ในการให้บริการดูแลสุขภาพหญิงในช่วงตั้งครรภ์ ในบริการแช่เท้าในน้ำสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 50 ในการให้บริการการฟื้นฟูร่างกายมารดาหลังคลอด ในบริการพันผ้าหน้าท้อง การนึ่งถ่าน การนึ่ง/ นาบ/ การทาบหม้อเกลือ การพอกผิวและขัดผิวด้วย การใช้ยาสมุนไพร การประคบสมุนไพร การอบสมุนไพร/ เข้ากระโจม และการอาบน้ำสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 68.75, 62.5, 56.25, 53.13, 53.13, 50, 50 และ 50 ตามลำดับ

ในงานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และงานโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย มีการจัดให้บริการการรับประทานอาหารผักพื้นบ้าน คิดเป็นร้อยละ 84.38 การบริการการพัฒนาสุขภาพทางจิต ในการจัดให้มีการสวดมนต์ และการนั่งสมาธิ คิดเป็นร้อยละ 56.25 และ 50.00 ตามลำดับ การบริการส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยของนักเรียน ในการใช้สมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐานเบื้องต้น การนวดไทยเบื้องต้น คิดเป็นร้อยละ 40.63 และ 31.25 ตามลำดับ และมีการจัดให้บริการการออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน คิดเป็นร้อยละ 31.25 และเมื่อพิจารณาความเห็นที่ควรเพิ่ม มากกว่าร้อยละ 50 ในการให้บริการ การออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน คิดเป็นร้อยละ 56.25

ในงานดูแลผู้สูงอายุ ในการให้บริการส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ผู้ปฏิบัติงานใน ส่วนของกลุ่มพยาบาลมีการจัดให้บริการ การนวดไทย คิดเป็นร้อยละ 78.13 การให้บริการการฝึกจิต ผู้ปฏิบัติงานในส่วนของกลุ่มพยาบาลมีการจัดให้บริการ การนั่งสมาธิ และการสวดมนต์ คิดเป็นร้อยละ 71.88 เท่ากัน การบริการการประคบสมุนไพร การบริการการบริหารร่างกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน การบริการการบริโภคอาหาร และการบริการการแช่เท้าในน้ำสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 68.75, 62.50, 62.50 และ 53.13 ตามลำดับ

ในงานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ ในการให้บริการการดูแลสุขภาพด้วย ศาสตร์การแพทย์แผนไทย มีการจัดให้บริการการดูแลสุขภาพตนเองด้วยหลักแพทย์แผนไทยเบื้องต้น การดูแลสุขภาพด้วยหลัก 8 อ. และการใช้ยาสมุนไพรในสาธารณสุขมูลฐานเบื้องต้น คิดเป็นร้อยละ 81.25, 71.88 และ 71.88 ตามลำดับ

ในงานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ ในการให้บริการการดูแลสุขภาพด้วยหลักธรรมมานามัย มีการจัดให้บริการชีวิตานามัย กายานามัย และจิตตานามัย คิดเป็นร้อยละ 59.38, 46.88 และ 46.88 ตามลำดับ และในงานสุขภาพจิต มีการจัดให้บริการการใช้หลักจิตตานามัย การนวดไทย การนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย และการอบสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 43.75, 43.75, 31.25 และ 31.25 ตามลำดับ และในบริการที่มีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในปัจจุบันน้อยกว่าร้อยละ 50 ผู้ปฏิบัติงานในส่วนกลุ่มพยาบาล ได้แสดงความคิดเห็นว่าควรจัดให้มีบริการเพิ่มมากกว่าไม่ควรเพิ่มในทุกบริการ

นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติในส่วนกลุ่มผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทยให้ข้อมูลว่ามีการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในปัจจุบันของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ ในงานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว ในการให้บริการการส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยของครอบครัว มีการให้บริการ การช้ยาสมุนไพรในครัวเรือน การนวดไทยและการออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน คิดเป็นร้อยละ 75.00, 68.75 และ 62.50 ตามลำดับ

ในงานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว การให้บริการการดูแลสุขภาพหญิงในช่วงตั้งครรภ์ มีการให้บริการ การประคบสมุนไพร การนวดไทยเพื่อป้องกันและบรรเทาอาการตะคริวและการปวดเมื่อย การบริหารร่างกายด้วยฤๅษีดัดตน การนวดไทยเพื่อบรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่าง (อายุครรภ์ 34 สัปดาห์ขึ้นไป) การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร และการแต่งห้อง คิดเป็นร้อยละ 59.38, 59.38, 56.25, 48.66, 43.75 และ 18.75 ตามลำดับ การให้บริการการฟื้นฟูร่างกายมารดาหลังคลอด มีการให้บริการ การรับประทานอาหารหลังคลอด การให้ความรู้การปฏิบัติตัวหลังคลอด การนวดไทย การประคบสมุนไพร การช้ยาสมุนไพร การอบสมุนไพร/การเข้ากระโจม การนึ่ง/นาบ/การทับหม้อเกลือ การพันหน้าท้อง การนึ่งถ่าน การพอกผิวและขัดผิวด้วยสมุนไพร และการอาบน้ำสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 81.25, 65.63, 59.38, 59.38, 50.00, 34.38, 31.25, 21.88, 12.5, 6.25 และ 6.25 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความเห็นที่ควรเพิ่ม มากกว่าร้อยละ 50 ในการให้บริการดูแลสุขภาพหญิงในช่วงตั้งครรภ์ ในบริการการแช่เท้าในน้ำสมุนไพร และการแต่ห้อง คิดเป็นร้อยละ 56.25 และ 53.13 ตามลำดับ ในการให้บริการการฟื้นฟูร่างกายมารดาหลังคลอด ในบริการ การพอกผิวและขัดผิวด้วยสมุนไพร การอาบน้ำสมุนไพร การพันหน้าท้อง การนึ่งถ่าน การนึ่ง/นาบ/การทับหม้อเกลือ และการอบสมุนไพร/ การเข้ากระโจม คิดเป็นร้อยละ 78.13, 78.13, 75.00, 75.00, 68.75 และ 65.63

ในงานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และงานโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย มีการจัดให้บริการ การรับประทานอาหารผักพื้นบ้าน คิดเป็นร้อยละ 71.88 การให้บริการการพัฒนาจิต ในการจัดให้บริการ การนั่งสมาธิ และการสวดมนต์ คิดเป็นร้อยละ 56.25

และ 50.00 ตามลำดับ การให้บริการการส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยของนักเรียน มีการให้บริการ การใช้สมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐานเบื้องต้น และการนวดไทยเบื้องต้น คิดเป็นร้อยละ 59.38 และ 31.25 ตามลำดับ และการให้บริการการออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีตัดตน คิดเป็นร้อยละ 46.88 และเมื่อพิจารณาความเห็นที่ควรเพิ่ม มากกว่าร้อยละ 50 ในการให้บริการการส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยของนักเรียน ด้วยการนวดไทยเบื้องต้น คิดเป็นร้อยละ 56.25 การให้บริการการออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีตัดตน คิดเป็นร้อยละ 53.13 และการพัฒนาสุขภาพจิต ด้วยการสวดมนต์ คิดเป็นร้อยละ 50

ในงานดูแลผู้สูงอายุ ในการให้บริการการส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ มีการให้บริการ การนวดไทย การประคบสมุนไพร การบริหารร่างกายด้วยท่าฤๅษีตัดตน การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 81.25, 81.25, 71.88, 59.38 และ 56.25 ตามลำดับ และการฝึกจิต มีการจัดให้บริการ การนั่งสมาธิ และการสวดมนต์ คิดเป็นร้อยละ 59.38 และ 53.15 ตามลำดับ

ในงานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ ในการให้บริการการให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย มีการให้บริการการใช้ยาสมุนไพรในสาธารณสุขมูลฐานเบื้องต้น การดูแลสุขภาพตนเองด้วยหลักแพทย์แผนไทยเบื้องต้น และการดูแลสุขภาพด้วยหลัก 8 อ. คิดเป็นร้อยละ 81.25, 78.13 และ 75.00 ตามลำดับ

ในงานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ ในการให้บริการการดูแลสุขภาพด้วยหลักธรรมมานามัย มีการให้บริการ ชีวิตานามัย จิตตานามัย และกายานามัย คิดเป็นร้อยละ 56.25, 50.00 และ 46.88 ตามลำดับ ดูแลสุขภาพด้วยหลักธรรมมานามัย ในการบริการ กายานามัย คิดเป็นร้อยละ 50 และในงานสุขภาพจิต มีการให้บริการ การนวดไทย การใช้หลักจิตตานามัย การอบสมุนไพร และการนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย คิดเป็นร้อยละ 50.00, 43.75, 34.88 และ 28.13 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความเห็นที่ควรเพิ่ม มากกว่าร้อยละ 50 ในการให้บริการการนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย คิดเป็นร้อยละ 53.13

ความคิดเห็นต่อการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ของกลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยแก่กลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน และกลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชนเห็นด้วยกับการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในแต่ละงาน และได้เน้นย้ำการบริการที่ต้องการ โดยในงานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว ควรเน้นในเรื่องการออกกำลังกาย การปลูกสมุนไพร และการนวดไทย แต่ต้องระมัดระวัง โดยทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน ในงานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว ควรมี การแต่งท้อง การรับประทานอาหาร การฟังดนตรี การสวดมนต์ ในช่วงตั้งครรภ์ และการปฏิบัติตัวหลังคลอดบุตร ในงานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพ และงานโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย ควรมีการให้ความรู้ด้านสมุนไพรและ

สร้างแหล่งเรียนรู้สมุนไพรในโรงเรียน ในงานผู้สูงอายุ ควรมีการดูแลสุขภาพจิต การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม การใช้สมุนไพร การนวดไทย การออกกำลังกาย และการส่งเสริมการดูแลสุขภาพตนเอง ในงานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ ควรมีการจัดทำคู่มือการใช้สมุนไพร ในงานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ ควรมีการสร้างแหล่งเรียนรู้สมุนไพร และการออกกำลังกาย ซึ่งในศาสนาอิสลามก็อาจจะเป็นมัสยิดส่งเสริมสุขภาพ ในงานสุขภาพจิต ควรมีดนตรีบำบัด หรือการแสดงพื้นบ้าน

3. ด้านการป้องกันโรค

ตาราง 6 ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้บริการต่อการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ด้านการป้องกันโรค

(N: ผู้บริหาร = 54, ผู้ปฏิบัติงาน: พยาบาล = 32 ผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย = 32)

งานบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย ในงานของ รพ.สต.	ความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	ผู้บริหาร	ผู้ปฏิบัติงาน			
		พยาบาล		ผู้รับผิดชอบงาน แพทย์แผนไทย	
ควรมี	มี	ควร เพิ่ม	มี	ควร เพิ่ม	
1. งานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/โรคเรื้อรัง					
1.1. การใช้หลักกรรมมานามัย					
1.1.1. กายานามัย					
1) การรับประทานอาหาร	100	62.5	31.25	59.38	37.5
2) การดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อ	100	68.75	25	59.38	37.5
3) การออกกำลังกาย ได้แก่	100	56.25	37.5	56.25	40.63
1.1.2. จิตตานามัย	100	56.25	37.5	46.88	50
1.1.3. ชีวิตานามัย	100	68.75	25	56.25	43.75
1.2. การอบสมุนไพร	96.30	46.88	43.75	40.63	56.25
1.3. การนวดไทย	96.30	59.38	34.38	56.25	43.75
1.4. การประคบสมุนไพร	96.30	56.25	37.5	56.25	40.63
1.5. การแช่ฝ่ามือ-ฝ่าเท้าในน้ำสมุนไพร	96.30	43.75	46.88	50	50

งานบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย ในงานของ รพ.สต.	ความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	ผู้บริหาร	ผู้ปฏิบัติงาน			
		พยาบาล		ผู้รับผิดชอบงาน แพทย์แผนไทย	
ควรมี	มี	ควร เพิ่ม	มี	ควร เพิ่ม	
2. งานอาชีวอนามัย 2.1. การบริหารด้วยท่าฤๅษีตัดต้นเพื่อ ลดการปวดเมื่อยจากการทำงาน	98.15	62.5	31.25	53.13	28.13

จากตารางที่ 6 ผลการศึกษาในด้านการป้องกันโรค ครอบคลุมงานป้องกันโรคไม่ติด
เชื้อ/โรคเรื้อรัง และงานอาชีวอนามัย โดยในงานป้องกันโรคไม่ติดเชื้อ/โรคเรื้อรัง ผู้บริหารเห็นว่าควร
ให้บริการ คิดเป็นร้อยละ 100 ในทุกบริการย่อยในเรื่องการให้บริการการใช้หลักกรรมมานามัย (กายา
นามัย จิตตานามัย และชีวิตานามัย) ส่วนการให้บริการการอบสมุนไพร การนวดไทย การประคบ
สมุนไพร และการแช่ฝ่ามือ-ฝ่าเท้าในน้ำสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 96.30 เท่ากัน และในงานอาชีวนา
มัย การให้บริการกายบริหารด้วยท่าฤๅษีตัดต้นเพื่อลดการปวดเมื่อยจากการทำงาน ผู้บริหารเห็นว่า
ควรให้บริการคิดเป็นร้อยละ 98.15

สำหรับผู้ปฏิบัติในส่วนกลุ่มพยาบาล ให้ข้อมูลว่ามีการจัดให้บริการสุขภาพด้วย
การแพทย์แผนไทยในปัจจุบันของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในด้านการป้องกันโรค ในงาน
ป้องกันโรคไม่ติดเชื้อ/โรคเรื้อรัง การให้บริการการใช้หลักกรรมมานามัย มีการจัดให้บริการกายานามัย
ในการจัดให้บริการการตีม้น้ำสมุนไพร การรับประทานอาหาร และการออกกำลังกาย คิดเป็นร้อยละ
68.75, 62.50 และ 56.25 ตามลำดับ การจัดให้บริการชีวิตานามัย การจัดให้บริการจิตตานามัย คิด
เป็นร้อยละ 68.75 และ 56.25 ตามลำดับ การให้บริการการนวดไทย การให้บริการการประคบ
สมุนไพร การให้บริการการอบสมุนไพร และการให้บริการการแช่ฝ่ามือ-ฝ่าเท้าในน้ำสมุนไพร คิดเป็น
ร้อยละ 59.38, 56.25, 46.88, และ 43.75 ตามลำดับ ในงานอาชีวอนามัย การให้บริการกายบริหาร
ด้วยท่าฤๅษีตัดต้นเพื่อลดการปวดเมื่อยจากการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 62.50 และเมื่อพิจารณา
ความเห็น พบว่า ไม่มีความเห็นว่าควรเพิ่มในบริการใดที่มากกว่า 50

นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติในส่วนกลุ่มผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทยให้ข้อมูลว่ามีการจัด
ให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในปัจจุบันของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล งานป้องกัน
โรคไม่ติดเชื้อ/โรค การให้บริการการใช้หลักกรรมมานามัย มีการจัดให้บริการ กายานามัย ซึ่งมีการจัด
ให้บริการ การรับประทานอาหาร การตีม้น้ำสมุนไพร การออกกำลังกาย คิดเป็นร้อยละ 59.38,
59.38 และ 56.25 ตามลำดับ การจัดให้บริการชีวิตานามัย และการจัดให้บริการจิตตานามัย คิดเป็น

ร้อยละ 56.25 และ 46.88 ตามลำดับ การให้บริการการนวดไทย การให้บริการการประคบสมุนไพร การให้บริการการแช่ฝ่ามือ-ฝ่าเท้าในน้ำสมุนไพร และการให้บริการการอบสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 56.25, 56.25, 50.00 และ 40.63 ตามลำดับ และในงานอาชีวอนามัย ในการบริการกายบริหารด้วยท่าฤาษีดัดตนเพื่อลดการปวดเมื่อยจากการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 53.13 และเมื่อพิจารณาความเห็นพบว่า ไม่มีความเห็นว่าจะเพิ่มในบริการใดที่มากกว่า 50

ความคิดเห็นต่อการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ของกลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยแก่กลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน และกลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชนเห็นด้วยกับการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในแต่ละงาน และได้เน้นย้ำการบริการที่ต้องการ โดย ในงานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/โรคเรื้อรัง มุ่งเน้นให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการออกกำลังกาย ในงานชีวอนามัย มุ่งเน้นให้มีการนวดไทย การใช้นวัตกรรม และการใช้หลักจิตตานามัย

ด้านการฟื้นฟูสภาพ

ตาราง 7 ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้บริการต่อการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ด้านการฟื้นฟูสภาพ (N: ผู้บริหาร = 54, ผู้ปฏิบัติงาน ; พยาบาล = 32 ผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย = 32)

งานบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย ในงานของ รพ.สต.	ความคิดเห็น (ร้อยละ)				
	ผู้บริหาร	ผู้ปฏิบัติงาน			
		พยาบาล	ผู้รับผิดชอบงาน แพทย์แผนไทย		
ควรมี	มี	ควร เพิ่ม	มี	ควร เพิ่ม	
1. งาน Home Health Care และผู้พิการ					
1.1. การฟื้นฟูผู้พิการ/ด้อยโอกาส					
1.1.1. การนวดไทย	100	59.38	25	59.38	28.13
1.1.2. การประคบสมุนไพร	100	56.25	25	53.13	34.38
1.2. การให้คำแนะนำในเรื่องการ รับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพเพื่อลดภาวะแทรกซ้อน	100	84.38	9.38	84.38	12.5
1.3. การให้คำแนะนำญาติในการดูแลผู้ พิการ	100	75	18.75	81.25	15.63

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาในด้านการฟื้นฟูสภาพ ครอบคลุมงาน Home Health Care และผู้พิการ โดยงาน Home Health Care และผู้พิการ ผู้บริหารเห็นว่าควรให้บริการ ทุกบริการ คิดเป็นร้อยละ 100

สำหรับผู้ปฏิบัติในส่วนกลุ่มพยาบาล ให้ข้อมูลว่ามีการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในปัจจุบันของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในด้านการป้องกันโรค ในการให้บริการการให้คำแนะนำในเรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพเพื่อลดภาวะแทรกซ้อน และการให้บริการการให้คำแนะนำญาติในการดูแลผู้พิการ มีการจัดให้บริการคิดเป็นร้อยละ 84.38 และ 75.00 ตามลำดับ การให้บริการฟื้นฟูผู้พิการ/ด้อยโอกาส มีการจัดให้บริการการนวดไทย และการประคบสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 59.38 และ 56.35 ตามลำดับ 13 และเมื่อพิจารณาความเห็น พบว่า ไม่มีความเห็นว่าจะเพิ่มในบริการใดที่มากกว่า 50

นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติในส่วนกลุ่มผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทยให้ข้อมูลว่ามีการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในปัจจุบันของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในด้านการฟื้นฟูสภาพ งาน Home Health Care และผู้พิการ ในการให้บริการการให้คำแนะนำในเรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพเพื่อลดภาวะแทรกซ้อน และการให้บริการการให้คำแนะนำญาติในการดูแลผู้พิการ มีการจัดให้บริการคิดเป็นร้อยละ 84.38 และ 81.25 ตามลำดับ การให้บริการฟื้นฟูผู้พิการ/ด้อยโอกาส มีการจัดให้บริการการนวดไทย และการประคบสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 59.38 และ 53.13 ตามลำดับ 13 และเมื่อพิจารณาความเห็น พบว่า ไม่มีความเห็นว่าจะเพิ่มในบริการใดที่มากกว่า 50

ความคิดเห็นต่อการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ของกลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยแก่กลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน และกลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชนเห็นด้วยกับการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในแต่ละงาน และได้เน้นย้ำการบริการที่ต้องการ โดย งาน Home Health Care และผู้พิการ มุ่งเน้นให้มีการจัดทำคู่มือสำหรับผู้ดูแล ผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียง และการใช้นวัตกรรมในการฟื้นฟูผู้พิการและผู้ป่วยติดเตียง

การอภิปรายผล

จากการศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ 2 ส่วน คือ รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในปัจจุบัน และรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่ควรจะเป็น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในปัจจุบัน

1.1. จากผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในปัจจุบันของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มี 4 ด้าน คือ ด้านการรักษาโรค ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูสภาพ โดยผู้ให้บริการในส่วนของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งในส่วนของพยาบาล และในส่วนของผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย มีความครอบคลุม ทั้ง 4 ด้านโดยมีการให้บริการ มากที่สุด คือ ด้านการฟื้นฟูสภาพ รองลงมาคือ ด้านการรักษาโรค ด้านการป้องกันโรค และที่มีการให้บริการน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า จากบทบาทการให้บริการการแพทย์แผนไทยเชิงรุกในด้านการฟื้นฟูสภาพ เพื่อลดปัญหาแทรกซ้อนในกลุ่มผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง และเพื่อให้ผู้ป่วยติดบ้านติดเตียงมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ปราโมทย์ เสถียรรัตน์ 2556) สอดคล้องกับนโยบายการยกระดับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มุ่งเน้นให้มีบริการเชิงรุก โดยส่งเสริมระบบบริการในชุมชน เพื่อสร้างเสริมสุขภาพและพัฒนาศักยภาพของผู้พิการ (ชูชัย ศุภวงศ์ และคณะ 2552) ทำให้มีการให้บริการด้านการฟื้นฟูสภาพเป็นบริการที่มีการให้บริการในปัจจุบันมากที่สุด และนอกจากนี้ในด้านการรักษาโรค มีการจัดให้บริการในปัจจุบันเป็นอันดับสอง อาจอธิบายได้ว่า จากประวัติความเป็นมาของการแพทย์แผนไทยตั้งแต่สมัยพุทธกาลมีการมุ่งเน้นในเรื่องการรักษาพยาบาล และต่อการแพทย์แผนไทยกลายเป็นการแพทย์หลักในการดูแลรักษาพยาบาลของไทย ถึงแม้ว่าจะมีช่วงหนึ่งที่บทบาทการแพทย์แผนไทยถูกยกเลิกไป แต่ต่อมาก็ถูกรื้อฟื้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (วิชัย โชควิวัฒน์ และคณะ 2553) จากผลการศึกษาเมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า

1.1.1. ด้านการรักษาโรค ผู้ปฏิบัติงาน ทั้งในส่วนของพยาบาล และในส่วนของผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย ให้ข้อมูลว่ามีการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในปัจจุบันของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลน้อย ได้แก่ ในงานรักษาพยาบาลในสถานบริการ คือ การใช้ยาต้ม /ประคบเฉพาะราย ในงานรักษาพยาบาลนอกสถานบริการ คือ การใช้ยาต้ม /ประคบเฉพาะราย ในการอบไอน้ำสมุนไพรเพื่อการรักษาโรค และงานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง คือ การใช้ยาต้ม /ประคบเฉพาะราย และการอบไอน้ำสมุนไพรเพื่อการรักษาโรค ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า ในการให้บริการการยาต้ม /ประคบเฉพาะราย เป็นการให้บริการที่ต้องอาศัยความรู้เฉพาะ โดยผู้ที่ให้บริการจะต้องเป็นผู้ที่

ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยประยุกต์หรือผู้ที่ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ประเภทเวชกรรมไทย (ปราโมทย์ เสถียรรัตน์ 2556) เมื่อดูจากข้อมูลทั่วไปของผู้ปฏิบัติงานในส่วนของผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีใบประกอบโรคศิลปะ จึงทำให้มีการให้บริการเหล่านี้น้อย และนอกจากนี้แล้ว ในการให้บริการอบสมุนไพรนอกสถานบริการน้อย อาจอธิบายได้ว่าการจัดให้บริการจะต้องอาศัยความพร้อมของสถานที่ และอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ สอดคล้องกับกัปทัตติ สัมฤทธิ์ (2552) ซึ่ง ได้กล่าวว่า ปัญหาด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่/บุคลากรที่ให้บริการ และ สถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ให้บริการ ที่ไม่เพียงพอ เป็นปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่ทำให้มีผู้มารับบริการจำนวนน้อย

1.1.2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ มีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในปัจจุบันน้อยในงานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว ในการให้บริการการดูแลสุขภาพหญิงในช่วงตั้งครรภ์ มีการให้บริการ การแต่งห้อง การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร การนวดไทยเพื่อบรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่าง (อายุครรภ์ 34 สัปดาห์ขึ้นไป) ในการให้บริการการฟื้นฟูมารดาหลังคลอด คือ การนึ่ง/นวด/ทัพบมือเกลือ การอบสมุนไพร/การเข้ากระโจม การนึ่งถ่าน การพอกผิวและขัดผิวด้วยสมุนไพร การอาบน้ำสมุนไพร การพันผ้าหน้าท้อง อาจอธิบายได้ว่า ในการดูแลสุขภาพหญิงในช่วงตั้งครรภ์จะต้องได้รับการดูแลและตรวจร่างกายอย่างละเอียดจากผู้ที่มีความสามารถเฉพาะด้าน โดยผู้ที่จะให้บริการในการบริการเหล่านี้จะต้องเป็น ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยประยุกต์หรือผู้ประกอบวิชาแพทย์แผนไทย ประเภทผดุงครรภ์ไทย (พ.ร.บ.วิชาชีพแพทย์แผนไทย 2556) ซึ่งเมื่อดูจากข้อมูลทั่วไปของผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย ส่วนมากเป็นผู้ที่ไม่มีใบประกอบโรคศิลปะ จึงทำให้มีการให้บริการเหล่านี้มีการให้บริการน้อย นอกจากนี้ในการให้บริการการฟื้นฟูมารดาหลังคลอดบางบริการสามารถประยุกต์โดยให้กลับไปทำเองที่บ้าน สอดคล้องกับ สอดคล้องกับการศึกษาของละเอียด แจ่มจันทร์ (2557) พบว่าการแพทย์แผนไทยสามารถดูแลมารดาหลังคลอดร่วมกับแพทย์แผนปัจจุบันโดยสามารถประยุกต์ให้มารดาทำเองที่บ้าน โดยจัดเป็นชุดยาสมุนไพร (Package) เช่น ยาอบตัว ยาขับน้ำคาวปลา สมุนไพรอบไอน้ำ สมุนไพรประคบความร้อน สมุนไพรบำรุงร่างกายต่าง ๆ งานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และงานโภชนาการ ส่งเสริมพัฒนาการตามวัย คือ การส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยของนักเรียนโดยการนวดไทยเบื้องต้น การออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน งานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ คือ การดูแลสุขภาพด้วยหลักธรรมมานามัย ในส่วนของ กายานามัย และในงานสุขภาพจิตทุกการให้บริการ จากที่มีการให้บริการด้วยการแพทย์แผนไทยในงานสุขภาพจิตน้อย อาจอธิบายได้ว่า บทบาทในการบริการงานสุขภาพจิต มักจะเป็นบทบาทหลักของพยาบาล ซึ่งมุ่งเน้นในการดูแลผู้ป่วยจิตเวช ที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหรือผู้แสดงอาการเบื้องต้น สอดคล้องกับขอบเขตการดำเนินการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในกลุ่มผู้ป่วยจิตเวช ให้มีหน้าที่ในการคัดกรอง ผู้ที่มีภาวะเสี่ยง

ให้คำปรึกษาและจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาพจิต และมีหน้าที่ติดตามให้ผู้ป่วยรับยาอย่างต่อเนื่อง (ชูชัย ศุภวงศ์ และคณะ 2552)

1.1.3. ด้านการป้องกันโรค มีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในปัจจุบันน้อยในงานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/โรคเรื้อรัง คือ การอบไอน้ำสมุนไพร อาจอธิบายได้ว่า ในการให้บริการอบไอน้ำสมุนไพร จะต้องมีความพร้อมในเรื่องของสถานที่และอุปกรณ์เครื่องใช้ สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการจัดบริการของรัฐด้านการแพทย์ทางเลือก กรณีศึกษาโรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี พบว่า ปัจจัยหลักที่ส่งผลในการจัดบริการ คือ ความพร้อมของสถานที่ (บุญใจ ลิมศิลา 2551)

2. รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่ควรจะเป็น

2.1. จากผลการศึกษาข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริหารต่อการจัดให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผู้บริหารเห็นด้วยกับการให้บริการแพทย์แผนไทยทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการรักษาโรค ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูสภาพ โดยด้านที่ควรมีการให้บริการ มากที่สุดคือ ด้านการฟื้นฟูสภาพ รองลงมา คือ ด้านการป้องกันโรค ด้านการส่งเสริมสุขภาพ และควรมีน้อยที่สุดคือ ด้านการรักษาโรค

2.2. ส่วนข้อมูลของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งในส่วนพยาบาลและในส่วนผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทยได้แสดงความคิดเห็นด้วยกับบริการแผนไทยทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการรักษาโรค ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูสภาพ โดยด้านที่ควรเพิ่มการให้บริการมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ รองลงมาคือ ด้านการป้องกันโรค ด้านการรักษาโรค และควรมีน้อยที่สุด คือ ด้านการฟื้นฟูสภาพ ซึ่งอาจอธิบายได้จากผลการศึกษาแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในปัจจุบันของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พบว่าในด้านการให้บริการน้อย ผู้ปฏิบัติงาน ทั้งในส่วนพยาบาลและในส่วนผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย เห็นด้วยว่าควรเพิ่มมากกว่าไม่ควรเพิ่ม

2.3. นอกจากนี้ข้อมูลของแกนนำสุขภาพในชุมชน ทั้งในส่วนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และในส่วนคณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล ได้จากการสนทนากลุ่ม พบว่า เห็นด้วยกับทุกงานและการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย และได้เน้นย้ำและเพิ่มเติมงานบริการในแต่ละด้าน โดยในด้านการรักษาโรค ได้แก่ ในงานรักษาพยาบาลในสถานบริการ คือ การรับประทานอาหารเป็นยา งานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง คือ การรับประทานอาหารเป็นยา ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ ในงานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว คือ การปลูกสมุนไพร ในงานอนามัยแม่และเด็กสายใยรักครอบครัว คือ การฟังดนตรี และสวดมนต์ ในช่วงตั้งครรภ์ ในงานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และงานโภชนาการ ส่งเสริม

พัฒนาการตามวัย คือ การสร้างแหล่งเรียนรู้สมุนไพรมนในโรงเรียน งานดูแลผู้สูงอายุ คือ การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม การใช้ยาสมุนไพร ในงานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ คือ การสร้างแหล่งเรียนรู้สมุนไพรมน และในงานสุขภาพจิต คือ การแสดงพื้นบ้าน ดนตรีบำบัด ในด้านการป้องกันโรค ในงานชีวนามัย คือ การนวดไทย การใช้นวัตกรรมกายอุปกรณ์ และการใช้หลักจิตตานามัย ในด้านการฟื้นฟูสภาพ ในงาน Home Health Care และผู้พิการ คือ การจัดทำคู่มือสำหรับผู้ดูแลผู้ป่วยติดบ้านติดเตียง และการใช้นวัตกรรมในการฟื้นฟูผู้พิการและผู้ป่วยติดเตียง

จะเห็นได้ว่า จากข้อมูลของผู้ให้บริการและแกนนำสุขภาพในชุมชน มีความเห็นที่สอดคล้องกัน โดยรูปแบบการให้บริการการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่ควรจะเป็น มี 4 ด้าน คือ ด้านการรักษาโรค ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับขอบเขตการบริการสาธารณสุขผสมผสานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมและป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ รวมทั้งการจัดการปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวชุมชนและสังคม ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ (นพ.ชูชัย ศุภวงศ์ และคณะ 2552) และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติการพัฒนากฎมีปัญญาไท สุขภาพวิถีไท ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2555-2559 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานแพทย์แผนไทยโดยเฉพาะในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนและระบบบริการสาธารณสุข กำหนดให้มีการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนและพัฒนาคุณภาพระบบบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ได้มาตรฐานทุกระดับ ตั้งแต่ ระดับปฐมภูมิ ทติยภูมิ และตติยภูมิ (แผนยุทธศาสตร์ชาติการพัฒนากฎมีปัญญาไท สุขภาพวิถีไท 2555)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา(Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง โดยใช้แบบสอบถามในกลุ่มผู้ให้บริการประกอบด้วย ผู้บริหาร 54 คน และผู้ปฏิบัติงาน คือพยาบาล 32 คน ผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย 32 คน ใช้การสนทนากลุ่มในกลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 12 คน และกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล 12 คน รวบรวมข้อมูลระหว่าง เดือน มิถุนายน ถึง เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2559 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่และร้อยละ ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เจาะลึกใช้ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ครอบคลุมใน 4 ด้าน คือ ด้านการรักษาโรค ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูสภาพ โดยในด้านที่มีบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย มากที่สุดคือ ด้านการฟื้นฟูสภาพ รองลงมาคือ ด้านการรักษาโรค ด้านการป้องกันโรคและ ในด้านที่มีบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย น้อยที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

จากการศึกษาความคิดเห็นในการให้บริการการแพทย์แผนไทย พบว่ารูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง มี 4 ด้าน คือ ด้านการรักษาพยาบาล ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูสภาพ โดยในด้านการรักษาว่า การให้บริการที่ควรมีทั้งในงานรักษาพยาบาลในสถานบริการ นอกสถานบริการ และงานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง คือ การใช้ยาสมุนไพร การนวดไทย การตรวจวินิจฉัยด้วยแพทย์แผนไทย การใช้ยาสมุนไพรและยาแผนไทยในโรคเรื้อรัง และการรับประทานอาหารเป็นยา ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ ควรมีการให้บริการสุขภาพ งานผู้สูงอายุ งานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ งานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ งานอนามัยเด็กวัยเรียนและโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ งานโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว งานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว และงานสุขภาพจิต ในด้านการป้องกันโรค ควรให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในงานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/ โรคเรื้อรัง และงานอาชีว

นามัย ส่วนด้านการฟื้นฟูสภาพ ควรมีงาน Home Health Care และผู้พิการ โดยบริการคำแนะนำ เรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพ การให้คำแนะนำญาติในการดูแลผู้ พิการ และการฟื้นฟูสภาพด้วยการนวดไทยและการประคบสมุนไพร

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หากจะให้เกิดรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง จะต้องนำผลการศึกษาเสนอแก่ผู้บริหารเพื่อใช้เป็น แนวทางในการวางแผนเพื่อกำหนดนโยบายการในการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

2. ในการนำรูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ไปใช้จริงจะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร โดยเฉพาะในเรื่อง ของบุคลากรผู้ให้บริการ จะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้มีคุณภาพและสามารถให้บริการได้ครอบคลุมใน ทุกงาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงเนื่องจากการจัดบริการแพทย์ แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ยังมีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันในแต่ละ จังหวัด อาจทำให้ได้รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบล ที่ดีขึ้น

2. ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการนำรูปแบบการให้บริการสุขภาพ ด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดตรัง ไปใช้จริง เพื่อให้ได้รูปแบบ การบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพที่ใช้ได้จริง

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานพัฒนาวิชาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. 2555.บัญชียาจากสมุนไพรพ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพยาบาลองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระราชูปถัมภ์
- กลุ่มงานส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.2556.มาตรฐานโรงพยาบาลส่งเสริมและสนับสนุนการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน (รพ.สส.พท.) Thai Traditional Medicine & Integrative Medicine Promoting Hospital Standard (TIPhS):โรงพยาบาลองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก
- คณะกรรมการพัฒนาแนวทางเวชปฏิบัติการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ. 2550. แนวเวชปฏิบัติการแพทย์แผนไทยในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพยาบาลองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระราชูปถัมภ์
- ดิงการ สังก้าว.2545.ความพร้อมการจัดบริการของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยและความต้องการใช้บริการแบบผสมผสานการแพทย์แผนไทยในระบบการแพทย์แผนปัจจุบัน ของประชาชน จังหวัดขอนแก่น.วิทยาสาสตร์บัณฑิต,สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาระบบสาธารณสุข มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- ทับทิม สัมฤทธิ์เปี่ยม.2552.การพัฒนาการให้บริการด้านการแพทย์แผนไทยของสถานีอนามัย ตำบลเขาพระงาม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี.ปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ธนพร อิศระทะ, อรวรรณ เล็กสกุลไชย. 2556. ประสิทธิภาพของการนวดไทยในการบรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่างในหญิงมีครรภ์ไตรมาสที่ 3.วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ปีที่ 11 ฉบับที่ 2:2556
- ธีรยา นิยมศิลป์, ณัฐธัญญา คำผล. 2555. ปัจจัยที่ส่งผลในการพัฒนาการให้บริการด้านการแพทย์แผนไทยให้ประสบความสำเร็จในสถานบริการสาธารณสุข.วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ปีที่ 10 ฉบับที่ 3:187-197
- นพ.ชูชัย ศุภวงศ์, นพ.สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ, นพ.ศุภกิจ ศิริลักษณ์, พญ.ลัดดา ดำริการเลิศ, พญ.สุพัทธรา ศรีวิชากร, นพ.เกษม เวชสุทธานนท์. 2552. คู่มือการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ:โรงพยาบาลองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก

- บุญใจ ลี้มศิลา.2551.การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดบริการสุขภาพด้านการแพทย์
ทางเลือกในสถานบริการของรัฐ กรณีศึกษาโรงพยาบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี.
วารสารสำนักการแพทย์ทางเลือก ปีที่ 1 ฉบับปฐมฤกษ์:29-33
- ประภา พิทักษา.2555.คุณภาพชีวิตผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการส่งเสริมสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยชุด
หลักธรรมานามัย.วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ปีที่ 10 ฉบับที่
1:43
- แผนยุทธศาสตร์ชาติการพัฒนากฎมีปัญญาไท สุขภาพวิถีไท ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2555-2559).
http://www.thaihof.org/sites/default/file/download/aephnyuththsaastrchaati_chbabthii_2-2.pdf (สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2556)
- พรทิพย์ คำพอ,วิทัศน์ จันทร์โพธิ์ศรี,เบญจา มุกตพันธ์,จากรุวรรณ โขคคณาพิทักษ์,วรางคณา สังสิทธิ
สวัสดิ์,จุฬารณย์ โสตะ.2543.บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์การบริหาร
ส่วนตำบลในการใช้การแพทย์แผนไทย เพื่อการดูแลสุขภาพตนเองในชุมชน.คณะ
สาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ.2542
<http://www.lbo.moph.go.th/rxthai/rxthai1/law/law01.pdf> (สืบค้นเมื่อ 12
ธันวาคม 2555)
- พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย.2556 https://www.tmc.or.th/psb_doc/5-law_thaidoctor.pdf (สืบค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2557)
- พสุ เดชะรินทร์ และพัศตร์ผจง วัฒนสินธุ์. 2542. การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. กรุงเทพฯ
: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- แพทย์หญิงวิลาวัลย์ จึงประเสริฐ.2552. คู่มือประชาชนในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย.
กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.
- รัชณี ราษฎร์จำเริญสุข. 2556. แนวทางเวชปฏิบัติด้านการนวดไทย 16 โรค/อาการ. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- รัฐธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ 2552
http://library2.parliament.go.th/giventake/content_sn/2552/d090752-02.pdf (สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2559)
- ศรดา มาพันธ์.2551.ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแพทย์แผนไทยของผู้มารับบริการ
โรงพยาบาลบางปลาหมอ.ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต,สาขาบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และ
คณะกรรมการพัฒนาแนวทางการผดุงครรภ์มารดาด้วยการแพทย์แผนไทย. 2557. คู่มือ

- แนวทางการผดุงครรภ์มารดาด้วยการแพทย์แผนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพยาบาลองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระราชูปถัมภ์ สำนักยุทธศาสตร์. 2554. แผนยุทธศาสตร์กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก พ.ศ. 2555-2559
- สุชล แวนแก้ว. 2550. การยอมรับในการผสมผสานการแพทย์แผนไทยเข้าสู่ระบบบริการสาธารณสุขของผู้บริหารทาง การแพทย์และสาธารณสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ปริญญา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสร้างเสริมสุขภาพ
- อนนท์ รัตติ. 2546. พฤติกรรมการแสวงหาบริการสุขภาพของผู้ป่วยที่ใช้บริการการแพทย์แผนไทยใน จังหวัดปัตตานี. มหาบัณฑิต, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ภาคผนวก

เลขที่แบบสอบถาม

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม (ชุดที่ 1)

(เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย , พยาบาลวิชาชีพ)

เรื่อง รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

กรณี ศึกษาจังหวัดตรัง

.....

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ส่วน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ตำบล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปคำชี้แจง โปรดเติมข้อความในช่องว่างหรือเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความเป็นจริง

1. เพศ 1.1. ชาย 1.2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา 3.1. ต่ำกว่าอนุปริญญา 3.2. อนุปริญญา
 3.3. ปริญญาตรี 3.4. สูงกว่าปริญญาตรี
 3.5. อื่นๆ (ระบุ).....
4. สถานะ/ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 4.1. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
ตำแหน่ง 4.1.1. ผู้บริหาร
 4.1.2. ผู้ปฏิบัติงาน
- 4.2. โรงพยาบาลชุมชน
ตำแหน่ง 4.2.1. ผู้บริหาร
 4.2.2. ผู้ปฏิบัติงาน
- 4.3. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ
ตำแหน่ง 4.3.1. ผู้บริหาร
 4.3.2. ผู้ปฏิบัติงาน
- 4.4. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
ตำแหน่ง 4.4.1. ผู้บริหาร
 4.4.2. ผู้ปฏิบัติงาน

5. การมีใบประกอบโรคศิลปะ

- 5.1 ไม่มี
- 5.2 มี (ระบุ สามารถเลือกได้หลายข้อ)
- 5.2.1. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม (แพทย์แผนปัจจุบัน)
- 5.2.2. ผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์
- 5.2.3. ผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทเวชกรรมไทย
- 5.2.4. ผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทนวดไทย
- 5.2.5. ผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทผดุงครรภ์ไทย
- 5.2.6. ผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทเภสัชกรรมไทย
- 5.2.7. อื่นๆ (โปรดระบุ)

6. ประสบการณ์ในการทำงานด้านแพทย์แผนไทย

- ที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย.....ปี (เศษตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ให้ปัดเป็นจำนวนเต็ม)
- ที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติงาน.....ปี (เศษตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ให้ปัดเป็นจำนวนเต็ม)

ตอนที่ 2 การให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

คำชี้แจง

1. การให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล แบ่งได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรักษาพยาบาล ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูสภาพ โดยแบ่งออกเป็นงาน ได้ดังนี้

- ด้านการรักษาโรค ได้แก่ งานรักษาพยาบาลในสถานบริการ งานรักษาพยาบาลนอกสถานบริการ และงานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง

- ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว งานอนามัยแม่และเด็ก งานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและงานโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย งานดูแลผู้สูงอายุ งานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ งานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ และงานสุขภาพจิต

- ด้านการป้องกันโรค ได้แก่ งานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/โรคเรื้อรัง งานอาชีวอนามัย

- ด้านการฟื้นฟูสภาพ ได้แก่ งาน Home Health Care และผู้พิการ

2. โปรดพิจารณาและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็นต่อการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

มี	หมายถึง	ปัจจุบันมีการจัดให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่านตามกลุ่มงาน นั้น

ไม่มี	หมายถึง	ปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่านตามกลุ่ม งานนั้น

3. หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่านตามกลุ่มงานนั้น โปรดพิจารณาและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็นต่อการจัดบริการ

ควรเพิ่ม	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยว่าควรเพิ่มการให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์ แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามกลุ่ม งานนั้น

ไม่ควรเพิ่ม	หมายถึง	ท่านไม่เห็นด้วยว่าควรเพิ่มการให้บริการสุขภาพด้วย แพทย์แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตาม กลุ่มงานนั้น

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
1. ด้านการรักษาโรค				
1.1. งานรักษาพยาบาลในสถานบริการ				
1.1.1. การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย (เวชกรรมไทย)				
1.1.2. การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ				
1.1.3. การใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย				
1.1.4. การนวดไทยเพื่อการรักษา				
1.1.5. การอบไอน้ำสมุนไพรเพื่อการรักษาโรค				
1.1.6. การประคบสมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษา				
1.1.7. อื่นๆ ระบุ				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
1.2. งานรักษาพยาบาลนอกสถานบริการ				
1.2.1. การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย (เวชกรรมไทย)				
1.2.2. การใช้อาสนุนไพรมตามกลุ่มอาการ				
1.2.3. การใช้อาสนุนไพรเฉพาะราย				
1.2.4. การนวดไทยเพื่อการรักษา				
1.2.5. การอบไอน้ำสมุนไพรเพื่อการรักษาโรค				
1.2.6. การประคบสมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษา				
1.2.7. อื่นๆ ระบุ				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
1.3. งานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง				
1.3.1. การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย (เวชกรรมไทย)				
1.3.2. การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ				
1.3.3. การใช้ยาต้ม/ประคบเฉพาะราย				
1.3.4. การใช้ยาสมุนไพร/ยาแผนไทยในโรคเรื้อรัง				
1.3.5. การนวดไทยเพื่อการรักษา				
1.3.6. การอบไอน้ำสมุนไพรเพื่อการรักษาโรค				
1.3.7. การประคบสมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษา				
1.3.8. อื่นๆ ระบุ				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
2. ด้านการ ส่งเสริมสุขภาพ				
2.1. งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว การส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยของครอบครัว 2.1.1. การนวด 2.1.2. การออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน 2.1.3. การใช้ยาสมุนไพรในครัวเรือน 2.1.4. อื่นๆ ระบุ				
2.2. งานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว 2.2.1. การดูแลสุขภาพหญิงในช่วงตั้งครรภ์ 2.2.1.1. การแต่งห้องเพื่อให้คลอดง่าย				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
2.2.1.2. การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร				
2.2.1.3. การประคบสมุนไพร				
2.2.1.4. การนวดไทยเพื่อป้องกันและบรรเทาอาการตะคริวและ การปวดเมื่อย				
2.2.1.5. การนวดไทยเพื่อบรรเทาอาการปวดหลังส่วนล่าง (อายุ ครรภ์ 34 สัปดาห์ ขึ้นไป)				
2.2.1.6. การบริหารร่างกายด้วยฤาษีดัดตน				
2.2.1.7. อื่นๆ ระบุ				
2.2.2. การฟื้นฟูร่างกายมารดาหลังคลอด 2.2.2.1. การนวดไทย				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
2.2.2.2. การประคบสมุนไพร				
2.2.2.3. การนึ่ง/นวด/การทาบหม้อเกลือ				
2.2.2.4. การอบสมุนไพร/การเข้ากระโจม				
2.2.2.5. การนึ่งถ่าน				
2.2.2.6. การพอกผิวและขัดผิวด้วยสมุนไพร				
2.2.2.7. การอาบน้ำสมุนไพร				
2.2.2.8. การพันผ้าหน้าท้อง				
2.2.2.9. การให้ความรู้การปฏิบัติตัวหลังคลอด				
2.2.2.10. การใช้ยาสมุนไพร ได้แก่ ยาประสะไพล ยา ปลุกไฟธาตุ ยาไฟประลัยกัลป์ ยาไฟห่ากอง				
2.2.2.11. การรับประทานอาหารหลังคลอด ได้แก่ การงด อาหารแสลง การเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ในการบำรุงร่างกาย เช่น การกินกล้วย น้ำว่า อาหารฤทธิ์ร้อน จะช่วยให้หน้านมไหลดี				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
2.2.2.12. อื่นๆ ระบุ				
2.3. งานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และงาน โภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย 2.3.1. การส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยของ นักเรียน 2.3.1.1. การนวดไทยเบื้องต้น				
2.3.1.2. การใช้สมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐานเบื้องต้น				
2.3.2. การพัฒนาสุขภาพทางจิต 2.3.2.1. การนั่งสมาธิ 2.3.2.2. การสวดมนต์				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
2.3.3. การออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน				
2.3.4. การรับประทานอาหารผักพื้นบ้าน				
2.3.5. อื่นๆ ระบุ				
2.4. งานดูแลผู้สูงอายุ การส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ				
2.4.1. การนวดไทย				
2.4.2. การประคบสมุนไพร				
2.4.3. การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร				
2.4.4. การบริหารร่างกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
2.4.5. การฝึกจิต 2.4.5.1. การนั่งสมาธิ				
2.4.5.2. การสวดมนต์				
2.4.6. การบริโภคอาหาร เช่น การรับประทานอาหารตามธาตุเจ้าเรือน และอาหารพื้นบ้าน				
2.4.7. อื่นๆ ระบุ				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
2.5. งานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ การให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย เช่น 2.5.1. การดูแลสุขภาพด้วยหลัก 8 อ. การจัดกิจกรรมให้ความรู้การดูแลสุขภาพตนเองโดยปรับพฤติกรรมที่เป็นมูลเหตุการเกิดโรค 8 ประการ ได้แก่ อิริยาบถ อาหาร อากาศ อโรชยา (การใช้ชีวิตอย่างปกติ ไม่อดข้าว อดน้ำ อดนอน) อาจิณ (การใส่ใจดูแลสุขภาพ ไม่กลั่นอุจจาระ ปัสสาวะ) อุเบกขา (การควบคุมอารมณ์) อุดมปัญญา (การเลือกรับข้อมูล คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น)และ อาชีพ				
2.5.2. การใช้ยาสมุนไพรในสาธารณสุขมูลฐานเบื้องต้น				
2.5.3. การดูแลสุขภาพตนเองด้วยหลักแพทย์แผนไทยเบื้องต้น				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
2.5.4. อื่นๆ ระบุ				
2.6. งานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ 2.6.1. การดูแลสุขภาพด้วยหลักธรรม มานามัย 2.6.1.1. กายานามัย เช่น การรับประทานอาหาร : อาหารสมุนไพรปรับธาตุ อาหารสมุนไพรประจำธาตุเจ้าเรือน ผักพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง,การออกกำลังกาย : ฤาษีคีตตน				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
2.6.1.2. จิตตานามัย เช่น การสวดมนต์,การปฏิบัติธรรม เพื่อฝึกจิต (การเดินจงกลม การนั่งสมาธิ ฯลฯ)				
2.6.1.3. ชีวิตานามัย เช่น ส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง หลีกเลี่ยงสารเสพติด สิ่งมีนเมา รวมทั้งจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตใกล้ชิดกับธรรมชาติให้มากที่สุด				
2.6.1.4. อื่นๆ ระบุ				
2.7. งานสุขภาพจิต				
2.7.1. การนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย				
2.7.2. การนวดไทย				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
2.7.3. การอบสมุนไพร				
2.7.4. การใช้หลักจิตตานามัยเช่น การสวดมนต์,การปฏิบัติธรรม เพื่อฝึกจิต (การเดินจงกลม การนั่งสมาธิ ฯลฯ)				
2.7.5. อื่นๆ ระบุ				
3. ด้านการป้องกันโรค 3.1. งานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/โรคเรื้อรัง 3.1.1. การใช้หลักธรรมมานามัย 3.1.1.1. กายานามัย - การรับประทานอาหาร เช่น อาหารสมุนไพร ปรับธาตุ อาหารประจำธาตุเจ้าเรือน ผักพื้นบ้านอาหารพื้นเมือง เป็นต้น				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
- การดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ				
- การออกกำลังกาย ได้แก่ ฤาษีดัดตน				
3.1.1.2.จิตตานามัย เช่น การสวดมนต์,การปฏิบัติธรรม เพื่อฝึกจิต : การเดินจงกลม การนั่งสมาธิ				
3.1.1.3. ชีวิตานามัย เช่น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ทำให้เกิดโรค				
3.1.2. การอบสมุนไพร				
3.1.3. การนวดไทย				
3.1.4. การประคบสมุนไพร				
3.1.5. การแช่ฝ่ามือ-ฝ่าเท้าในน้ำสมุนไพร				
3.1.6. อื่นๆ ระบุ				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
3.2. งานอาชีวอนามัย				
3.2.1. กายบริหารด้วยท่าฤาษีตัดต้นเพื่อลดการปวดเมื่อยจากการทำงาน				
3.2.2. อื่นๆ ระบุ				
4. ด้านการฟื้นฟูสุขภาพ				
4.1. Home Health Care และผู้พิการ				
4.1.1. การฟื้นฟูผู้พิการ/ด้อยโอกาส				
4.1.1.1. การนวดไทย				
4.1.1.2. การประคบสมุนไพร				

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงานของ รพ.สต.	การให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.			
	การจัดบริการในปัจจุบัน		ความคิดเห็นต่อการจัดบริการ (หากปัจจุบันไม่มีมีการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทย ใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของท่าน)	
	มี	ไม่มี	ควรเพิ่ม	ไม่ควรเพิ่ม
4.1.2. การให้คำแนะนำในเรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพเพื่อลดภาวะแทรกซ้อน (การใช้หลักธรรมานามัย ได้แก่ กายานามัย คือการรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับโรค จิตตานามัย คือการฝึกจิตใจ ลดความเครียดความกังวลอันเกิดจากการเจ็บป่วย)				
4.1.3. การให้คำแนะนำญาติในการดูแลผู้พิการ เช่น การนวดเบื้องต้น				
4.1.4. อื่นๆ ระบุ				

เลขที่แบบสอบถาม

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม (ชุดที่ 2)

(นักวิชาการสาธารณสุขเชี่ยวชาญ (ด้านส่งเสริมพัฒนา),ผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก,สสอ. ,ผอ.รพช.
,ผอ.รพศ. ,ผอ.รพสต.)

เรื่อง รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
กรณี ศึกษาจังหวัดตรัง

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม แบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความในช่องว่างหรือเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความเป็นจริง

1. เพศ 1.1. ชาย 1.2. หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ระดับการศึกษา 3.1. ต่ำกว่าอนุปริญญา 3.2. อนุปริญญา
 3.3. ปริญญาตรี 3.4. สูงกว่าปริญญาตรี
 3.5. อื่นๆ (ระบุ).....
4. สถานะ/ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 4.1. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
 - ตำแหน่ง 4.1.1. ผู้บริหาร
 - 4.1.2. ผู้ปฏิบัติงาน
 - 4.2. โรงพยาบาลชุมชน
 - ตำแหน่ง 4.2.1. ผู้บริหาร
 - 4.2.2. ผู้ปฏิบัติงาน
 - 4.3. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ
 - ตำแหน่ง 4.3.1. ผู้บริหาร
 - 4.3.2. ผู้ปฏิบัติงาน
 - 4.4. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
 - ตำแหน่ง 4.4.1. ผู้บริหาร
 - 4.4.2. ผู้ปฏิบัติงาน
5. การมีใบประกอบโรคศิลปะ
 - 5.1 ไม่มี
 - 5.2 มี (ระบุ สามารถเลือกได้หลายข้อ)
 - 5.2.1. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม (แพทย์แผนปัจจุบัน)
 - 5.2.2. ผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์

- 5.2.3. ผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทเวชกรรมไทย
- 5.2.4. ผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทนวดไทย
- 5.2.5. ผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทผดุงครรภ์ไทย
- 5.2.6. ผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทเภสัชกรรมไทย
- 5.2.7. อื่นๆ (โปรดระบุ)

6. ประสบการณ์ในการทำงานด้านแพทย์แผนไทย

- ที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย.....ปี (เศษตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ให้ปัดเป็นจำนวนเต็ม)
- ที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติงาน.....ปี (เศษตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป ให้ปัดเป็นจำนวนเต็ม)

ตอนที่ 2 การให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

คำชี้แจง

1. การให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล แบ่งได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรักษาพยาบาล ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการป้องกันโรค และด้านการฟื้นฟูสุขภาพ โดยแบ่งออกเป็นงาน ได้ดังนี้

- ด้านการรักษาโรค ได้แก่ งานรักษาพยาบาลในสถานบริการ งานรักษาพยาบาลนอกสถานบริการ และงานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง

- ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว งานอนามัยแม่และเด็ก งานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและงานโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย งานดูแลผู้สูงอายุ งานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ งานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ และงานสุขภาพจิต

- ด้านการป้องกันโรค ได้แก่ งานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/โรคเรื้อรัง และงานอาชีวอนามัย

- ด้านการฟื้นฟูสุขภาพ ได้แก่ Home Health Care และผู้พิการ

2. โปรดพิจารณาและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็นต่อการจัดบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ควรมี หมายถึง ท่านเห็นด้วยว่าควรมีการให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามกลุ่มงานนั้น

ไม่ควรมี หมายถึง ท่านไม่เห็นด้วยว่าควรมีการให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตามกลุ่มงานนั้น

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงาน ของ รพ.สต.	ความคิดเห็นต่อการ ให้บริการสุขภาพด้วย การแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.	
	ควรมี	ไม่ควรมี
1. ด้านการรักษาโรค		
1.1. งานรักษาพยาบาลในสถานบริการ		
1.1.1. การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย (เวชกรรมไทย)		
1.1.2. การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ		
1.1.3. การใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย		
1.1.4. การนวดไทยเพื่อการรักษา		
1.1.5. การอบไอน้ำสมุนไพรเพื่อการรักษาโรค		
1.1.6. การประคบสมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษา		
1.1.7. อื่นๆ ระบุ		
1.2. งานรักษาพยาบาลนอกสถานบริการ		
1.2.1. การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผนไทย (เวชกรรมไทย)		
1.2.2. การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ		
1.2.3. การใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย		
1.2.4. การนวดไทยเพื่อการรักษา		
1.2.5. การอบไอน้ำสมุนไพรเพื่อการรักษาโรค		
1.2.6. การประคบสมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษา		
1.1.8. อื่นๆ ระบุ		

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงาน ของ รพ.สต.	ความคิดเห็นต่อการ ให้บริการสุขภาพด้วย การแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.	
	ควรมี	ไม่ควรมี
1.3. งานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง		
1.3.1. การตรวจวินิจฉัยด้วยหลักการแพทย์แผน ไทย (เวชกรรมไทย)		
1.3.2. การใช้ยาสมุนไพรตามกลุ่มอาการ		
1.3.3. การใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย		
1.3.4. การใช้ยาสมุนไพร/ยาแผนไทยในโรคเรื้อรัง		
1.3.5. การนวดไทยเพื่อการรักษา		
1.3.6. การอบไอน้ำสมุนไพรเพื่อการรักษาโรค		
1.3.7. การประคบสมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษา		
1.3.8. อื่นๆ ระบุ		
2. ด้านการ ส่งเสริมสุขภาพ		
2.1. งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผน ครอบครัว		
การส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยของ ครอบครัว		
2.1.1. การนวด		
2.1.2. การออกกำลังกายด้วยท่าฤาษีตัดตน		
2.1.3. การใช้ยาสมุนไพรในครัวเรือน		
2.1.4. อื่นๆ ระบุ		

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงาน ของ รพ.สต.	ความคิดเห็นต่อการ ให้บริการสุขภาพด้วย การแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.	
	ควรมี	ไม่ควรมี
2.2. งานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว		
2.2.1. การดูแลสุขภาพหญิงในช่วงตั้งครรภ์		
2.2.1.1. การแต่งท้องเพื่อให้คลอดง่าย		
2.2.1.2. การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร		
2.2.1.3. การประคบสมุนไพร		
2.2.1.4. การนวดไทยเพื่อป้องกันและ บรรเทาอาการตะคริวและการปวดเมื่อย		
2.2.1.5. การนวดไทยเพื่อบรรเทาอาการ ปวดหลังส่วนล่าง (อายุครรภ์ 34 สัปดาห์ ขึ้นไป)		
2.2.1.6. การบริหารร่างกายด้วยฤๅษีดัดตน		
2.2.1.7. อื่นๆ ระบุ		
2.2.2. การฟื้นฟูร่างกายมารดาหลังคลอด		
2.2.2.1. การนวดไทย		
2.2.2.2. การประคบสมุนไพร		
2.2.2.3. การนึ่ง/นาบ/การทาบหม้อเกลือ		
2.2.2.4. การอบสมุนไพร/การเข้ากระโจม		
2.2.2.5. การนึ่งถ่าน		
2.2.2.6. การพอกผิวและขัดผิวด้วยสมุนไพร		
2.2.2.7. การอาบน้ำสมุนไพร		
2.2.2.8. การพันผ้าหน้าท้อง		
2.2.2.9. การให้ความรู้การปฏิบัติตัวหลัง คลอด		
2.2.2.10. การใช้ยาสมุนไพร ได้แก่ ยา ประสะไพล ยาปลุกไฟธาตุ ยาไฟประลัยกัลป์ ยาไฟห่ากอง		

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงาน ของ รพ.สต.	ความคิดเห็นต่อการ ให้บริการสุขภาพด้วย การแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.	
	ควรมี	ไม่ควรมี
2.2.2.11. การรับประทานอาหารหลังคลอด ได้แก่ การงดอาหารแสลง ซึ่งทำให้เกิดโทษแก่มดลูก ทำให้ไม่ สบาย น้ำนมไหลไม่ดี และมีผลให้ร่างกายไม่แข็งแรง การ เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ในการบำรุงร่างกาย เช่นการกินข้าวกับเกลือ เพื่อทดแทนเกลือแร่(โซเดียมคลอ ไรด์)ที่ร่างกายเสียไป การกินกล้วย น้ำว่า อาหารฤทธิ์ร้อน จะช่วยให้ น้ำนมไหลดี		
2.2.2.12. อื่นๆ ระบุ		
2.3. งานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และงานโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย		
2.3.1. การส่งเสริมการดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์ การแพทย์แผนไทยของนักเรียน		
2.3.1.1. การนวดไทยเบื้องต้น		
2.3.1.2. การใช้สมุนไพรในงานสาธารณสุขมูล ฐานเบื้องต้น		
2.3.2. การพัฒนาสุขภาพทางจิต		
2.3.2.1. การนั่งสมาธิ		
2.3.2.2. การสวดมนต์		
2.3.3. การออกกำลังกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน		
2.3.4. การรับประทานอาหารผักพื้นบ้าน		
2.3.5. อื่นๆ ระบุ		

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงาน ของ รพ.สต.	ความคิดเห็นต่อการ ให้บริการสุขภาพด้วย การแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.	
	ควรมี	ไม่ควรมี
2.4. งานดูแลผู้สูงอายุ การส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ		
2.4.1. การนวดไทย		
2.4.2. การประคบสมุนไพร		
2.4.3. การแช่เท้าในน้ำสมุนไพร		
2.4.4. การบริหารร่างกายด้วยท่าฤๅษีดัดตน		
2.4.5. การฝึกจิต		
2.4.5.1. การนั่งสมาธิ		
2.4.5.2. การสวดมนต์		
2.4.6. การบริโภคอาหาร เช่น การรับประทาน อาหารตามธาตุเจ้าเรือน และอาหารพื้นบ้าน		
2.4.7. อื่นๆ ระบุ		
2.5. งานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ การให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพด้วยศาสตร์ การแพทย์แผนไทย เช่น		
2.5.1. การดูแลสุขภาพด้วยหลัก 8 อ. การจัดกิจกรรมให้ความรู้การดูแลสุขภาพตนเอง โดยปรับพฤติกรรมที่เป็นมูลเหตุการเกิดโรค 8 ประการ ได้แก่ อิริยาบถ อาหาร อากาศ อโรคนยา (การใช้ชีวิตอย่างปกติ ไม่ อดข้าว อดน้ำ อดนอน) อาจณ (การใส่ใจดูแลสุขภาพ ไม่ กลั่นอุจจาระ ปัสสาวะ) อุเบกขา (การควบคุมอารมณ์) อุดม ปัญญา (การเลือกรับข้อมูล คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น)และอาชีพ		
2.5.2. การใช้ยาสมุนไพรในสาธารณสุขมูลฐาน เบื้องต้น		

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงาน ของ รพ.สต.	ความคิดเห็นต่อการ ให้บริการสุขภาพด้วย การแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.	
	ควรมี	ไม่ควรมี
2.5.3. การดูแลสุขภาพตนเองด้วยหลักแพทย์แผน ไทยเบื้องต้น		
2.5.4. อื่นๆ ระบุ		
2.6. งานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ 2.6.1. การดูแลสุขภาพด้วยหลักธรรม มานามัย 2.6.1.1. กายานามัย เช่น การรับประทานอาหาร : อาหารสมุนไพรปรับธาตุ อาหารสมุนไพรประจำ ธาตุเจ้าเรือน ผักพื้นบ้านอาหารพื้นเมือง,การออกกำลังกาย : ฤๅษีดัดตน		
2.6.1.2. จิตตานามัย เช่น การสวดมนต์,การ ปฏิบัติธรรมเพื่อฝึกจิต (การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ ฯลฯ)		
2.6.1.3. ชีวิตานามัย เช่น ส่งเสริมการดำเนิน ชีวิตที่ถูกต้อง หลีกเลี่ยงสารเสพติด สิ่งมีนเมา รวมทั้งจัดการ สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตใกล้ชิดกับธรรมชาติให้ มากที่สุด		
2.6.1.4. อื่นๆ ระบุ		
2.7. งานสุขภาพจิต 2.7.1. การนวดด้วยน้ำมันหอมระเหย		

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงาน ของ รพ.สต.	ความคิดเห็นต่อการ ให้บริการสุขภาพด้วย การแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.	
	ควรมี	ไม่ควรมี
2.7.2. การนวดไทย		
2.7.3. การอบสมุนไพร		
2.7.4. การใช้หลักจิตตานามัยเช่น การสวดมนต์,การ ปฏิบัติธรรมเพื่อฝึกจิต (การเดินจงกลม การนั่งสมาธิ ฯลฯ)		
2.7.5. อื่นๆ ระบุ		
3. ด้านการป้องกันโรค		
3.1. งานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/โรคเรื้อรัง		
3.1.1. การใช้หลักธรรมมานามัย		
3.1.1.1. กายานามัย		
- การรับประทานอาหาร เช่น อาหารสมุนไพร ปรับธาตุ อาหารประจำธาตุเจ้าเรือน ผักพื้นบ้านอาหาร พื้นเมือง เป็นต้น		
- การดื่มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพ		
- การออกกำลังกาย ได้แก่ ฤาษีตัดตน		
3.1.1.2. จิตตานามัย เช่น การสวดมนต์,การ ปฏิบัติธรรมเพื่อฝึกจิต : การเดินจงกลม การนั่งสมาธิ		
3.1.1.3. ชีวิตานามัย เช่น ปรับเปลี่ยน พฤติกรรมที่ทำให้เกิดโรค		
3.1.2. การอบสมุนไพร		
3.1.3. การนวดไทย		
3.1.4. การประคบสมุนไพร		
3.1.5. การแช่ฝ่ามือ-ฝ่าเท้าในน้ำสมุนไพร		
3.1.6. อื่นๆ ระบุ		

งานบริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในกลุ่มงาน ของ รพ.สต.	ความคิดเห็นต่อการ ให้บริการสุขภาพด้วย การแพทย์แผนไทยใน รพ.สต.	
	ควรมี	ไม่ควรมี
3.2. งานอาชีวอนามัย 3.2.1. การบริหารด้วยท่าฤๅษีตัดตนเพื่อลดการปวด เมื่อยจากการทำงาน		
3.2.2. อื่นๆ ระบุ		
4. ด้านการฟื้นฟูสภาพ 4.1. Home Health Care และผู้พิการ 4.1.1. การฟื้นฟูผู้พิการ/ด้อยโอกาส 4.1.1.1. การนวดไทย		
4.1.1.2. การประคบสมุนไพร		
4.1.2. การให้คำแนะนำในเรื่องการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพเพื่อลด ภาวะแทรกซ้อน (การใช้หลักธรรมานามัย ได้แก่ กายานามัย คือการรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับโรค จิตตานามัย คือ การฝึกจิตใจ ลดความเครียดความกังวลอันเกิดจากการ เจ็บป่วย)		
4.1.3. การให้คำแนะนำญาติในการดูแลผู้พิการ เช่น การนวดเบื้องต้น		

ภาคผนวก ค

แนวคำถามการสนทนากลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน

เรื่อง รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
ในจังหวัดตรัง

ด้าน	คำถาม
ด้านการรักษาโรค	กลุ่มงานการบริการด้านการรักษาโรค ได้แก่ งานรักษาพยาบาลบริการสุขภาพในและนอกสถานบริการ และงานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง ควรมีการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยหรือไม่และเป็นอย่างไร
ด้านการส่งเสริมสุขภาพ	กลุ่มงานบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว งานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว งานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และงานโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย งานดูแลผู้สูงอายุ งานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ งานสร้างสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ และงานสุขภาพจิต ควรมีการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยหรือไม่และเป็นอย่างไร
ด้านการป้องกันโรค	กลุ่มงานการบริการด้านการป้องกันโรค ได้แก่ งานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/โรคเรื้อรัง และงานอาชีวอนามัย ควรมีการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยหรือไม่และเป็นอย่างไร
ด้านการฟื้นฟูสุขภาพ	กลุ่มงานการบริการด้านการฟื้นฟูสุขภาพ ได้แก่ Home Health Care และผู้พิการ ควรมีการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยหรือไม่และเป็นอย่างไร

ภาคผนวก ง
ประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มแกนนำสุขภาพในชุมชน

ด้านการรักษาโรค

ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มงาน	สนทนากลุ่มตัวแทนอาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	กรรมการกองทุนหลักประกัน สุขภาพตำบล
1. งานรักษาพยาบาลใน สถานบริการ	1. การรับประทานอาหารเป็นยา 2. การนวดไทย	1. การรับประทานอาหารเป็นยา
2. งานรักษาพยาบาล นอกสถานบริการ	1. การนวดไทย 2. การอบสมุนไพร	3. การนวดไทย
3. งานรักษาพยาบาลโรค เรื้อรัง	1. การรับประทานอาหารเป็นยา	1. การใช้ยาต้ม/ปรุงเฉพาะราย

งานรักษาพยาบาลในสถานบริการ

1. เรื่องการรับประทานอาหารเป็นยา ดังบทสนทนากลุ่ม

“ ผมขอเสริมชนิดนี้ในเรื่องของตรงนี้ว่าถ้าเรามียา ในเรื่องของการกินที่เป็นยา การบริโภคอาหารถ้าเรามีตัวยาก็กิน การกินควบคู่ไปในเรื่องของการกินที่เป็นยาด้วย ต้องควบคุมด้วย ” (อบต. บ้านนา ,24 มิถุนายน 2559)

“ แต่ถ้าเรามาเน้นด้านอาหารการกินเหมาะกว่า คือคนที่เป็นความดันสูง ความดันต่ำ ไม่เกี่ยวเลยกับปลีกกล้วย คือมันไปบำรุงเลือด ” (อสม.เขาไม้แก้ว 11 สิงหาคม 2559)

2. การนวดไทย ดังบทสนทนากลุ่ม

“ ก็เหมือนกันครับที่ รพ.สต. ก็มีกลุ่มนวดอสม. เค้าจัดฝึกอบรม หมอนวด แล้วก็ประกบตอนนี้ที่อนามัยก็มีทุกวัน เขาจัดช่วงเวลา ” (อบต.บางดี ,24 มิถุนายน 2559)

การรักษาพยาบาลนอกสถานบริการ

1. เรื่องการรับประทานอาหารเป็นยา

2. การนวดไทย ดังบทสนทนากลุ่ม

“ การนวดคือการคลายเส้น พ่อแม่เราเมื่อยลำบางที่กินยาอย่างเดียวอาจจะไม่หาย ” (อบต. นาท่ามเหนือ ,24 มิถุนายน 2559)

“ การอบเป็นเรื่องที่ยาก ตรวจเช็คประวัติของเลือดลมแต่ถ้าเราไปเช็คทำประวัติให้เรียบร้อยแล้ว วัตความดันอะไรเรียบร้อยแล้วก็ทำได้ ” (อสม.เขาไม้แก้ว 11 สิงหาคม 2559)

งานรักษาพยาบาลโรคเรื้อรัง

1. เรื่องการรับประทานอาหารเป็นยา

“ เบาหวานต้องทานอาหารรสขม ” (อบต.บางดี ,24 มิถุนายน 2559)

“ ถ้าเป็นเบาหวานอยากจะแนะนำให้ใช้ฝรั่ง ฝรั่งดีที่สุดเพราะน้ำตาลน้อย ” (อบต.นาท่ามเหนือ ,24 มิถุนายน 2559)

“ คือที่ฟังเค้าอยากมี เพราะว่าชุดที่เราไม่มี เค้าไปหาหมอที่โรงพยาบาล หาหมอที่บ้านว่ามี ยาต้มอะไรบ้างที่ช่วยเค้ารักษาพวกนี้ ” (อสม.หนองช้างแล่น, 11 สิงหาคม 2559)

“ยาที่รักษาโรคเรื้อรังจะไม่มีโดยตรงเราจะขาดตรงนั้นมากเลย เพราะว่าบางที่เค้าก็อยาก เค้ามาที่เรา เค้าอยากหาย มียาสมุนไพรตัวไหนบ้างที่พอรักษาให้เค้าดีขึ้น ” (อสม.บางสัก , 11 สิงหาคม 2559)

ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มงาน	สนทนากลุ่มตัวแทน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน	กิจกรรมกองทุนหลักประกัน สุขภาพตำบล
1. งานเวชปฏิบัติครอบครัวและ งานวางแผนครอบครัว	1. การปลูกสมุนไพร 2. การนวดไทย	1. การนวดไทย 2. การออกกำลังกาย
2. งานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว	1. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. การรับประทานอาหาร	1. การฟังดนตรี 2. การสวดมนต์ 3. การปฏิบัติตัวหลังคลอด
3. งานอนามัยเด็กวัยเรียน/ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และงาน โภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตาม วัย	1. การให้ความรู้ด้านสมุนไพร 2. การสร้างแหล่งเรียนรู้ สมุนไพร	
4. งานดูแลผู้สูงอายุ	1. การดูแลสุขภาพจิต 2. การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม 3. การใช้สมุนไพร 4. การนวดไทย	1. การออกกำลังกาย 2. การส่งเสริมการดูแล สุขภาพตนเอง
5. งานสุขศึกษาและพัฒนา พฤติกรรมสุขภาพ	1. จัดทำคู่มือการใช้สมุนไพร	

ผู้ให้ข้อมูล	สนทนากลุ่มตัวแทน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน	กรรมการกองทุนหลักประกัน สุขภาพตำบล
กลุ่มงาน 6. งานสร้างสุขภาพและวัด ส่งเสริมสุขภาพ	1. การสร้างแหล่งเรียนรู้ สมุนไพร 2. การออกกำลังกาย	1. การจัดกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพในมัสยิด
7. งานสุขภาพจิต	1. การแสดงพื้นบ้าน	1. ดนตรีบำบัด

กลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว

1. การออกกำลังกาย ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว หมายถึงตอนเย็นๆ ออกกำลังกายร่วมกัน” (อบต.นาท่ามเหนือ , 24 มิถุนายน 2559)

“กิจกรรมในครอบครัวน่าจะเพิ่มได้ การนวดคือมันหลายวิธี ออกกำลังกาย”

(อบต.บางดี , 24 มิถุนายน 2559)

2. การปลูกสมุนไพร ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ปลูกต้นไม้ร่วมกันที่บ้าน ทำอะไรๆร่วมกันในวันหยุด วันอาทิตย์ วันเสาร์”

(อสม.บางสัก , 11 สิงหาคม 2559)

3. การนวดไทย ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ การนวดนี้จะมีปัญหา เพราะว่าถ้าให้ลูกหลานนวด บางทีลูกหลานไม่รู้ว่าเป็นเส้นไหน บางทีนวดผิดอันตรายต่อคนในครอบครัวด้วย เราต้องให้ความรู้ลูกหลานก่อนว่าไปนวดเส้นนั้นแบบนั้นเพราะถ้านวดบางทีลูกหลานไม่รู้เส้น เป็นอัมพฤกษ์ อัมพาตได้ ” (อสม.เขาไม้แก้ว , 11 สิงหาคม 2559)

“คือเราก้เคยเหยียบประจำด้วย เหมือนคนแก่พอเค้ากลับมาจากทำงานทำอะไร มาถึงลูกเหยียบให้ ส่วนมากเหยียบจากเอวลงล่าง” (อสม.บางสัก , 11 สิงหาคม 2559)

“ไปสอนการนวดให้เด็กในโรงเรียน พอเย็นได้กลับมานวดให้ พ่อ ให้แม่”

(อบต.นาท่ามเหนือ , 24 มิถุนายน 2559)

งานอนามัยแม่และเด็ก สายใยรักครอบครัว

1. การแต่งห้อง ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ เมื่อก่อนมีหมอต้าแย แต่เดี๋ยวนีไม่มีแล้ว ถึงไม่ได้แต่งห้องเด็กบางคนหัวไม่ลง แล้วต้องผ่า ” (อสม.บางสัก , 11 สิงหาคม 2559)

“ ตอนที่ห้องมียายอยู่คนหนึ่ง เค้าจะแต่งห้อง พี่ก็จะไปแต่งห้องกับแก แล้วมันจะสบายนะ พอเราทำแล้วมันสบาย เราแนะนำให้เค้ามาทำ เค้าจะไม่ค่อยมาทำ ”

(อสม.บางสัก , 11 สิงหาคม 2559)

2. การรับประทานอาหาร ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ คนท้องที่มารพ.สต ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหานี้มากเลย เป็นตะคริวเยอะ ถึงก็แนะนำเรื่องกิน แคลเซียมนะ ไม่ใช่แค่กินยาอย่างเดียว ปลาเล็ก ปลาน้อย ผักใบเขียว ผักเป็นสี เพื่อแคลเซียมสำหรับ คนท้อง เราก็แนะนำทุกเคสว่าให้กิน แคล้ก็ดีขึ้น กินยาอย่างเดียวมันก็ช่วยได้ส่วนหนึ่ง พอไปเพิ่ม อาหารมันก็ดีขึ้น แต่อาหารบางสิ่งก็ไม่ได้ดีหมด เรารู้แค่คนโบราณบอกว่าให้กิน ปลาเล็ก ปลาน้อย เรารู้ต่อกันมา และความรู้เพิ่มขึ้น ” (อสม.บางสัก ,11 สิงหาคม 2559)

“ คุณหมอสสมัยใหม่เค้าจะไม่ห้ามอะไรเลยนะ เมื่อก่อนนู้นกินไม่ได้ อันนี้กินไม่ได้

(อบต.ในควน ,๒๔ มิถุนายน 2559)

3. การฟังดนตรี ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ เค้าเล่าว่าถ้าเปิดเพลงให้เด็กฟังตั้งแต่อยู่ในท้อง เด็กออกมาจะดี ฉลาด”

(อบต.บางดี ,24 มิถุนายน 2559)

“ ถ้าเราเปิดเพลงโมสาร์ทให้ฟังตั้งแต่อยู่ในท้อง เนี่ยยกตัวอย่างหลาน พอได้ฟังเพลงแล้วนี่ เป็นเรื่องที่แปลกมา” (อบต.นาท่ามเหนือ ,24 มิถุนายน 2559)

4. การสวดมนต์ในช่วงตั้งครรภ์ ดั่งบทสนทนากลุ่ม

5. การปฏิบัติตัวหลังคลอด ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ ถ้าอย่างนั้นให้น้องช่วยใส่หลักสูตรอาหารหลังคลอดไว้สักอันนึง ต้องสร้างหลักสูตรที่เป็นแผนไทยโบราณ” (อบต.บางดี ,24 มิถุนายน 2559)

งานอนามัยเด็กวัยเรียน/โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และงานโภชนาการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย

1. การให้ความรู้ด้านสมุนไพร ดั่งบทสนทนากลุ่ม การสร้างแหล่งเรียนรู้สมุนไพรในโรงเรียน ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ผมว่าถ้าเพิ่มเติมกับเด็กนักเรียน ต้องเอาสมุนไพรไปปลูกที่โรงเรียน แล้วก็การใช้สมุนไพร แนะนำสรรพคุณให้กับเด็ก เพราะที่บ้านผมทำอยู่ในโรงเรียนเด็กได้รู้หลายอย่าง เกี่ยวกับยาสมุนไพร ไม่ว่าจะยากินเจริญอาหาร หรือว่ายาพอกเขา หรือว่ายาที่ใช้แก้พิษสัตว์กัดต่อย” (อสม.เขาไม้แก้ว ,11 สิงหาคม 2559)

งานผู้สูงอายุ

1. การดูแลสุขภาพจิต ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ ถ้าเราต้องการให้ผู้สูงอายุมีสภาพจิตใจที่ดี ให้เค้าเล่าเรื่องความหลัง ผู้สูงอายุมักจะชอบเล่าเรื่องในความหลัง เรื่องที่ไปแปลงนาตรงนั้น แปลงไรตรงนี้ คือให้เค้าทบทวนความทรงจำ เค้าจะได้สบายใจ” (อสม.นาชุมเห็ด ,11 สิงหาคม 2559)

2. การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ สร้างบ้านกลางสำหรับผู้สูงอายุก็ได้ บ้านกลางบ้านใครก็ได้ ที่เค้าพร้อมจะให้เพื่อนไปนั่งคุย ทำกิจกรรมร่วมกัน อาจจะมานั่งทำลูกประคบ หรือว่าใครหางานมาให้เค้าทำสักอย่าง แพ้คของก็ได้ อะไรแบบนี้ แต่นั่นต้องมีส่วนร่วมจากหลายหน่วยงานหน่อย” (อสม.บางสัก ,11 สิงหาคม 2559)

3. การใช้สมุนไพร การนวดไทย ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ การพอกเขา การนวดกระตุ้นฝ่าเท้าในผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการชาทำอะไรแบบนี้ คิดว่าเพิ่มไปในส่วนนี้ด้วยได้ไหม (อสม.บางสัก ,11 สิงหาคม 2559)

“ การพอกเขา การนวดกระตุ้นฝ่าเท้าในผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีปัญหาในการชาทำอะไรแบบนี้ คิดว่าเพิ่มไปในส่วนนี้ด้วยได้ไหม (อสม.บางสัก ,11 สิงหาคม 2559)

“ กินยาที่มาจากสารสกัดจากสารเคมี ที่มีผลข้างเคียงสูงมาก แล้วก็ผู้สูงอายุเนี่ยอย่างเช่นพ่อผม จะไม่ไปโรงพยาบาลเลย ถ้ายาระบายก็ต้องเป็นเพชรสังฆาต ซึ่งทำมาจากสมุนไพร” (อบต.บ้านนา ,24 มิถุนายน 2559)

งานสุขศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ ควรมีการจัดทำคู่มือการใช้สมุนไพร ดังคำกล่าว

“ส่วนใหญ่ความรู้เรื่องง่ายๆเกี่ยวกับสมุนไพรไม่ค่อยรู้ ทำคู่มือเกี่ยวกับยาสมุนไพรเล็กๆ น้อยๆ เหมือนวันก่อนที่ตะขบกัด พอพีโพสลงเฟส ก็มีคนมาแนะนำยานูน ยานี้ สารพัด มียางมะละกอ มีมะนาวกับผงชูรส มีหัวหอม แอลกอฮอล์ ถึงที่ใช้อะไรนะ” (อสม.หนองช้างแล่น ,11 สิงหาคม 2559)

4. การออกกำลังกาย ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ เมื่อก่อนผู้สูงอายุ ตอนเย็นประมาณ 5 โมง เขาจะมาเล่นโยคะ แล้วมีไม้ตะพอง แล้วก็รำ ฟัด รำมวยจีน นั่นคือสนทนากการผู้สูงอายุ ” (อบต.นาท่ามเหนือ ,24 มิถุนายน 2559)

5. การส่งเสริมการดูแลสุขภาพตนเอง ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ คืออยากให้เสริมว่า เอาสมุนไพรประคบ นวดเพื่อผ่อนคลาย ให้เค้ามีความรู้พื้นฐาน ก็จะขาดตรงนี้มากเลย เวลาคนไข้ติดเตียงเป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต ก็จะดูแลเค้ายาก มันจะขัดความรู้ตรงนี้ เราต้องให้ความรู้ อสม. อย่างน้อยจะไปดูแลได้” (อสม.หนองช้างแล่น ,11 สิงหาคม 2559)

“ ให้ผู้สูงอายุท่องกาพย์กลอน ท่องให้เป็นประจำ ตื่นมาถึงต้อง ดื่มน้ำเป็นยา กินปลาเป็นหลัก กินผักกินครั้ง ไข่ไก่ฟองหนึ่ง อย่าพึ่งกาแฟ อย่าแก๊ก่อนเค็ม อย่าเข้มของหวาน อย่าทานของทอด อย่าทอดแต่เหล้า อย่าเฝ้าสุดควัน สุรียวันนทา เริงร่าออกกำลังกาย ยึดเส้นยึดสายเป็นมิตร สมาธิจิตประจำ สำคัญของวัน ถ้าทำได้พี่ว่าผู้สูงอายุอายุยืนเลย ” (อบต.นาท่ามเหนือ ,24 มิถุนายน 2559)

งานสร้างเสริมสุขภาพและวัดส่งเสริมสุขภาพ

1. การสร้างแหล่งเรียนรู้สมุนไพร ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ ต้องไปให้ความรู้ เพราะว่าพระบางคนไม่รู้สมุนไพรนี้แก้โรคอะไรบ้าง ถ้าพอปลูกต้องให้ความรู้ด้วย สมุนไพรนี้แก้อะไร อาการอะไร” (อสม.เขาไม้แก้ว ,11 สิงหาคม 2559)

“ ให้ความรู้พระในเรื่องการถ่ายทอด เพราะทุกคนจะฟังมากกว่าเราไปพูดเอง ถ้าพระเทศน์เองแล้วเชื่อ” (อสม.หนองช้างแล่น ,11 สิงหาคม 2559)

2. การออกกำลังกาย ซึ่งในศาสนาอิสลามก็อาจจะเป็นมัสยิดส่งเสริมสุขภาพ ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ต่อไปสนับสนุนให้ท่านปลูกสมุนไพร ให้ท่านได้ออกกำลังกายด้วย อย่างอนจำวัดอย่างเดียว” (อสม.บางสัก ,11 สิงหาคม 2559)

“ส่วนใหญ่การละหมาดของพี่น้องอิสลาม ก็ถือว่าเค้าออกกำลังกายของเค้า”

(อสม.นาชุมเห็ด ,11 สิงหาคม 2559)

“ จริง ๆ ตอนนี้น่าจะปรับในเรื่องของว่า เราจะเพิ่มในเรื่องของมัสยิดไปด้วย เพราะถ้าหนักไปที่เข้าวัด อย่างผมนี้อยู่บ้านนา มีทั้งวัดทั้งมัสยิด มันจะได้มีส่วนร่วมกัน ต้องปรับให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ บริบทของมัสยิดด้วย ” (อบต.บ้านนา ,24 มิถุนายน 2559)

งานสุขภาพจิต

1. มีดนตรีบำบัด ดั่งบทสนทนากลุ่ม

“ครูหมอโนห์รา กลองยาว” (อสม.เขาไม้แก้ว ,11 สิงหาคม 2559)

“สร้างความบันเทิง” (อสม.นาชุมเห็ด ,11 สิงหาคม 2559)

“อ้อ ใช่เลย บัวขาว เขมรไล่ควาย” (อบต.บางดี , 24 มิถุนายน 2559)

ด้านการป้องกันโรค

กลุ่มงาน	ผู้ให้ข้อมูล	สนทนากลุ่มตัวแทน อาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน	กิจกรรมกองทุน หลักประกันสุขภาพตำบล
1. งานป้องกันโรคไม่ติดต่อ/ โรคเรื้อรัง		1. การปรับเปลี่ยน พฤติกรรม 2. การออกกำลังกาย	1. ใช้หลักธรรมทางศาสนา แต่ละศาสนา
2. งานชีวอนามัย		1. การนวดไทย 2. การใช้นวัตกรรม	1. การนวดไทย 2. จิตตานามัย

งาน Home Health Care และผู้พิการ

1. การจัดทำคู่มือสำหรับผู้ดูแล ผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียง ดังสนทนากลุ่ม

“ควรมีเอกสารนะ เพราะว่าบางทีลูกหลานเค้าไม่รู้” (อสม.บางสัก ,11 สิงหาคม 2559)

งานชีวอนามัย

2. การใช้นวัตกรรมในการฟื้นฟูผู้พิการและผู้ป่วยติดเตียง ดังสนทนากลุ่ม

“เหมือน ๆ กับว่าแขนไม่มีแรงนะคะ ยกตัวอย่างว่าแขนไม่มีแรง เอายางวง ยางยืดแล้วก็ใช้ทำแบบนี้บ้าง แบบนี้บ้าง” (อบต.นาท่ามเหนือ , 24 มิถุนายน 2559)

“ใช้ผ้าขาวม้าบางอะไรพวกนี้ ยกไม่ไหวก็ใช้ผ้าขาวม้า” (อบต.นาท่ามเหนือ,24 มิถุนายน 2559)

ภาคผนวก จ
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
กรณีศึกษาจังหวัดตรัง

1. รศ.ดร.ปิยะนุช จิตตสุนนท์	ภาควิชาพยาบาลศาสตร์สาธารณสุข คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. นพ.ประวิทย์ เอี่ยมวิถีนิช	อดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลห้วยยอด จังหวัดตรัง
3. นางอรุณี ธัญชนวิทยา	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง

ภาคผนวก ฉ
แบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity)

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาแบบสอบถามและแนวคำถาม และทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นและกรุณาให้ข้อเสนอแนะหากคิดเห็นว่าจะไม่เหมาะสม

ประเด็น	ความคิดเห็น		ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
แบบสอบถาม			
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป			
1. เพศ			
2. อายุ			
3. สถานภาพ			
4. ระดับการศึกษา			
5. สถานะ/ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม			
6. การมีใบประกอบโรคศิลปะ			
7. ประสบการณ์ในการทำงานด้านแพทย์แผนไทย			
8. การให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยของหน่วยงาน			
8.1. ด้านการรักษาโรค			
8.2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ			
8.3. ด้านการป้องกันโรค			
8.4. ด้านการฟื้นฟูสุขภาพ			
ส่วนที่ 2 รูปแบบการให้บริการสุขภาพด้วยแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล			
1. ด้านการรักษาโรค			
1.1. งานรักษาพยาบาล			
2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ			
2.1. งานเวชปฏิบัติครอบครัวและงานวางแผนครอบครัว			

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล นางสาวกรรช อินทอง

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5410024016

วุฒิการศึกษา

วุฒิ

ชื่อสถาบัน

ปีที่สำเร็จการศึกษา

วิทยาศาสตร์บัณฑิต

มหาวิทยาลัยรังสิต

2553

(สาขาการแพทย์แผนตะวันออก)

ทุนการศึกษา ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ ปฏิบัติงานที่สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี ตำบลควนเมา อำเภอรัษฎา จังหวัดตรัง